

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

« _____ » _____ 2021 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС « МАГІСТР »**

Тема: «Фінансовий механізм управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності»

Виконав(ла): МЕДВЕДЕНКО Вадим Сергійович

Керівник: к.е.н., доцент ЖАМ Олена Юріївна

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - к.е.н., доцент Олена ЖАМ

другий розділ - к.е.н., доцент Олена ЖАМ

третій розділ - к.е.н., доцент Олена ЖАМ

Нормоконтролер: к.е.н., доцент Зоряна МОКРИНСЬКА

Київ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

_____ Тетяна КОСОВА
« _____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної магістерської роботи

здобувача вищої освіти МЕДВЕДЕНКА Вадима Сергійовича

1. Тема кваліфікаційної роботи «Фінансовий механізм управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності» затверджена наказом ректора від 30.09.2021 № 2098/ст.

2. Термін виконання роботи: з 11. 10. 2021 р. до 31. 12. 2021 р. _____

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики, облікові реєстри, податкова та статистична звітність ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У СИСТЕМІ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Механізми податкового регулювання діяльності фізичних осіб-підприємців

1.2. Роль і значення детінізації діяльності фізичних осіб- підприємців для податкової системи і національної економіки

1.3. Особливості управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ (НА ПРИКЛАДІ ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»)

2.1. Фінансово-економічний паспорт ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

2.2. Аналіз системи оподаткування ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

2.3. Оцінка відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Удосконалення методів оцінки і припинення тіньової фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців

3.2. Моделювання обсягів податкових платежів фізичних осіб-підприємців залежно від відносного рівня податкового навантаження

3.3. Податкові пільги і стимули у системі детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: ЛИСТ 1.

Механізми податкового регулювання діяльності фізичних осіб- підприємців;

ЛИСТ 2. Фінансово-економічний паспорт ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»;

ЛИСТ 3. Аналіз системи оподаткування ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»;

ЛИСТ 4. Оцінка відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко

Діана Сергіївна»; ЛИСТ 5. Аналіз рентабельності ФОП «Міщенко Діана

Сергіївна»; ЛИСТ 6. Удосконалення методів оцінки і припинення тіньової

фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців; ЛИСТ 7. Моделювання

обсягів податкових платежів фізичних осіб-підприємців залежно від

відносного рівня податкового навантаження; ЛИСТ 8. Податкові пільги і

стимули у системі детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної магістерської роботи та надання його керівнику	11.10.2021 – 24.10.2021	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної магістерської роботи і надання його керівнику	25.10.2021 – 07.11.2021	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної магістерської роботи і надання його керівнику	08.11.2021 – 21.11.2021	
4	1. Узгодження кваліфікаційної магістерської роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну магістерську роботу. 4. Підготовка виступу.	22.11.2021 – 07.12.2021	
5	1. Переплетення кваліфікаційної магістерської роботи. 2. Подання кваліфікаційної магістерської роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	08.12.2021 – 10.12.2021	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	к.е.н., доцент Олена ЖАМ		
РОЗДІЛ 2	к.е.н., доцент Олена ЖАМ		
РОЗДІЛ 3	к.е.н., доцент Олена ЖАМ		

8. Дата видачі завдання: «08» жовтня 2021 р.

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи _____ Олена ЖАМ
(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Вадим МЕДВЕДЕНКО
(підпис здобувача)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної магістерської роботи «Фінансовий механізм управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності»: 86 стор., 16 рис., 13 табл., 63 літературних джерела.

Мета роботи: удосконалення фінансового механізму управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності.

Об'єктом дослідження є процес управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів функціонування фінансового механізму управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності.

Методи дослідження: вертикальний і горизонтальний аналіз майна і капіталу ФОП, аналіз динаміки і структури податкового навантаження, його факторний аналіз, моделювання податкового навантаження, кореляційно-регресійний аналіз.

Результати кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності фізичних осіб-підприємців і працівників податкових органів.

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ, УПРАВЛІННЯ, ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ, ФІЗИЧНІ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦІ, СИСТЕМА, ДЕТІНІЗАЦІЯ, ДІЯЛЬНІСТЬ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ....	13
1.1. Механізми податкового регулювання діяльності фізичних осіб-підприємців.....	13
1.2. Роль і значення детінізації діяльності фізичних осіб- підприємців для податкової системи і національної економіки.....	18
1.3. Особливості управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності.....	24
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ (на прикладі ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»)	36
2.1. Фінансово-економічний паспорт ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»	36
2.2. Аналіз системи оподаткування ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»	42
2.3. Оцінка відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна».....	46
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ.....	55
3.1. Удосконалення методів оцінки і припинення тіньової фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців.....	55
3.2. Моделювання обсягів податкових платежів фізичних осіб- підприємців залежно від відносного рівня податкового	64

навантаження...

3.3. Податкові пільги і стимули у системі детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців.....	68
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	87

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄДР - Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань

ЄП – єдиний податок

ЄСВ - єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

КВЕД – класифікація видів економічної діяльності

МП - мале підприємництво

ПДВ – податок на додану вартість

ПДФО - податок на доходи фізичних осіб

ПКУ - Податковий кодекс України

РРО - реєстратори розрахункових операцій

СГД - суб'єкт господарської діяльності

ССО - спрощена система оподаткування

ФОП – фізична особа-підприємець

ВСТУП

Актуальність проблеми. Ведення бізнесу фізичними особами-підприємцями є поширеною практикою в багатьох країнах світу. В Україні найбільш привабливими видами діяльності для ФОП є: оптова й роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, інформація та телекомунікації. Підприємці виконують важливу соціально-економічну функцію, оскільки самостійно забезпечують себе роботою і наповнюють дохідну частину бюджетів і позабюджетних фондів. Значущість їх діяльності зростає в умовах перманентних соціально-економічних криз, високого рівня офіційного і прихованого безробіття, тінізації економіки.

Держава здійснює регулювання підприємницької діяльності економічними і адміністративними методами, найважливішими з яких є податкові. Детінізація діяльності ФОП є важливим чинником збільшення податкових надходжень до бюджетів різного рівня, а також сталого розвитку національної економіки.

Важливим є дослідження альтернативних підходів до вибору системи оподаткування ФОП є інструментом управління їх податковим навантаженням, їх ролі у створенні робочих місць, виробництві готової продукції, робіт, надані послуг, створенні доданої вартості. В умовах децентралізації національної економіки необхідно дослідити бюджетоформуючу роль єдиного податку, а також уточнити роль соціального внеску у формуванні доходів Пенсійного фонду України.

Актуальність вибору теми кваліфікаційної магістерської роботи зв'язана з необхідністю зміцнення інституційної та фінансової спроможності фізичних осіб – підприємців як найбільш чисельної ланки СГД.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – удосконалення фінансового механізму управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і

вирішення наступних *завдань*:

формалізовано механізми податкового регулювання діяльності фізичних осіб- підприємців;

визначено роль і значення детінізації діяльності фізичних осіб- підприємців для податкової системи і національної економіки;

узагальнено особливості управління податковим навантаженням фізичних осіб- підприємців у системі детінізації їх діяльності;

розроблено фінансово-економічний паспорт ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»;

проаналізовано систему оподаткування ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»;

надано оцінку відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»;

удосконалено методи оцінки і припинення тіньової фінансової діяльності фізичних осіб- підприємців;

проведено моделювання обсягів податкових платежів фізичних осіб- підприємців залежно від відносного рівня податкового навантаження;

запропоновано податкові пільги і стимули у системі детінізації діяльності фізичних осіб- підприємців.

Об'єкт дослідження – процес управління податковим навантаженням фізичних осіб- підприємців у системі детінізації їх діяльності.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів функціонування фінансового механізму управління податковим навантаженням фізичних осіб- підприємців у системі детінізації їх діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: вертикальний і горизонтальний аналіз майна і капіталу ФОП, аналіз динаміки і структури податкового навантаження, його факторний аналіз, моделювання податкового навантаження, кореляційно-регресійний аналіз.

Наукова новизна кваліфікаційної магістерської роботи. У кваліфікаційній магістерській роботі отримали подальший розвиток:

- методи моделювання податкового навантаження фізичних осіб-підприємців на основі комбінації різних режимів єдиного податку та єдиного соціального внеску, метою якого є визначення оптимального з позицій потреб перспективного розвитку підприємця, а також вимог детінізації економіки. На відміну від існуючих підходів, акцент робиться на удосконаленні методів оцінки і припинення тіньової фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців, зокрема їх банкрутстві.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, офіційний сайт Державної служби статистики України, дані бухгалтерського обліку і податкової звітності ФОП.

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності фізичних осіб-підприємців і працівників податкових органів.

Апробація результатів кваліфікаційної магістерської роботи. Результати дослідження, що містяться у кваліфікаційній магістерській роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції» (2021, м. Херсон).

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної магістерської роботи розміщено на 86 сторінках друкованого тексту, у тому числі 13 таблиць, 16 рисунків та 3 додатка на 7 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 63 найменувань, який подано на 7 сторінках.

Публікації здобувача за темою кваліфікаційної магістерської роботи:

1. Жам О. Ю., Медведенко В.С. Механізми податкового регулювання діяльності фізичних осіб- підприємців. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції: матер. Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. (17-18.11.2021, м. Херсон). Херсон: ХНТУ. С.*

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ- ПІДПРИЄМЦІВ У СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Механізми податкового регулювання діяльності фізичних осіб- підприємців

Податкове регулювання діяльності фізичних осіб-підприємців є сукупністю правил їх оподаткування. Існує дві альтернативні системи оподаткування для ФОП: загальна та спрощена. Першу може обрати кожний суб'єкт господарювання, зареєстрований як фізична особа – підприємець, другу – тільки ті особи, які виконують низку встановлених вимог. Всього існує чотири групи ПЄП, можливість віднесення до однієї з них ФОП визначається їх видом економічної діяльності, кількістю працюючих, максимальним обсягом доходу від реалізації товарів, робіт, послуг (додаток Б). Для суб'єктів ССО встановлені фіксовані ставки для платників ЄП 1-ої й 2-ої груп та процентні - для 3-ої групи. «Безпосередньо розмір фіксованих ставок визначають місцеві ради, законодавець встановлює тільки їх верхню межу – 10 % прожиткового мінімуму на працездатну особу, що є чинним на 1 січня звітного податкового року (для платників 1-ої групи), та 20 % мінімальної заробітної плати на 1 січня звітного податкового року (для платників 2-ої групи)» [1, с. 63]. Платники ЄП 3-ої групи сплачують його за ставкою 3 %, якщо вони є платниками ПДВ, і за ставкою 5 %, якщо вони не є платниками ПДВ [2].

На другій групі ПЄП не можуть перебувати суб'єкти, які: «надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна; здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та

напівдорогоцінного каміння» [3, с. 299]. Вони належать виключно до 3-ої групи ПЄП, якщо відповідають вимогам, встановленим для такої групи.

Платники ЄП 1-ої і 2-ої груп (а це виключно фізичні – особи підприємці), які не використовують працю найманих осіб, звільняються від сплати ЄП протягом одного календарного місяця на рік на час відпустки, а також за період хвороби, підтвердженої копією листка (листоків) непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів. У випадку, якщо на період відпустки або хвороби все ж були сплачені суми податку, вони підлягають зарахуванню в рахунок майбутніх платежів з цього податку за заявою платника ЄП. У випадку, якщо платники ЄП 1-ої чи 2-ої групи у календарному кварталі перевищили максимальний обсяг доходу, то з наступного календарного кварталу вони повинні за заявою перейти на застосування ставки ЄП, визначеної для ПЄП відповідної вищої групи, або ж відмовитися від застосування ССО. Відповідно заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу. Окрім того, сума, що перевищує дозволений розмір доходу оподатковуватиметься за ставкою у розмірі 18 %. Податковим (звітним) періодом для ПЄП 1-ої та 2-ої груп є календарний рік, він розпочинається з першого січня і закінчується останнім календарним днем грудня відповідного року. Платники ЄП 1-ої та 2-ої груп подають до контролюючого органу податкову декларацію платника ЄП протягом 60 календарних днів, що настають за останнім днем звітного податкового року, в якій відображаються обсяг отриманого доходу та щомісячні авансові внески. Податкова декларація подається до контролюючого органу за місцем податкової адреси. У відповідності до ст. 295.3 ПКУ платники ЄП 3-ої групи сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.

Податкове навантаження ФОП складається з ЄП і внеску до Пенсійного фонду України. Величина ЄСВ самостійно встановлюється ФОП і розраховується за базовою ставкою на величину об'єкта оподаткування,

обмеженого нижньою межею - мінімальною заробітною платою і верхньою - 15 мінімальних заробітних плат [4]. ФОП, які вже є пенсіонерами, ЄСВ не сплачують, оскільки вже отримують пенсію.

Чинники, які впливають на величину податкового навантаження ФОП, наведено на рис. 1.1.

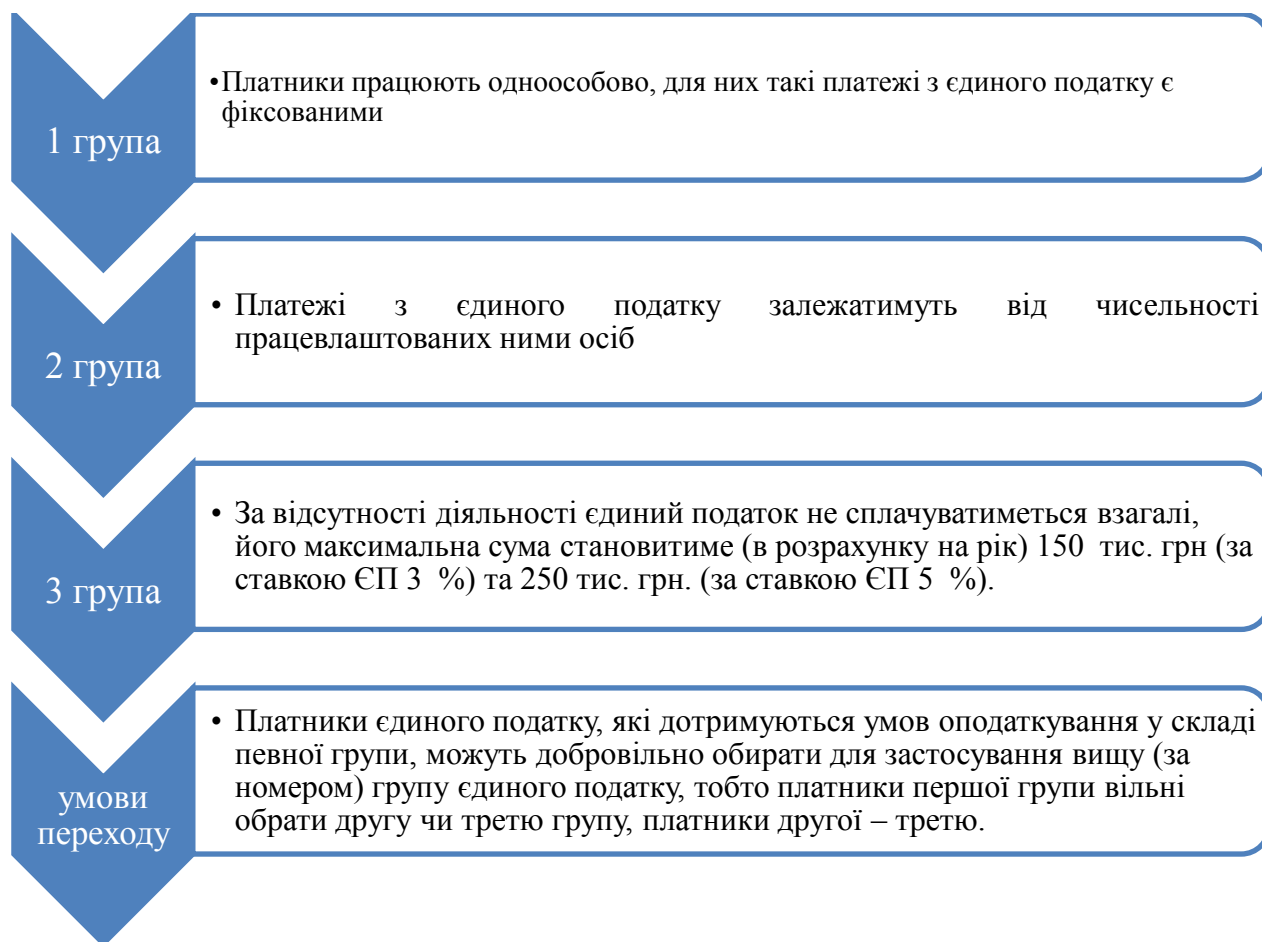

Рис. 1.1 - Чинники, які впливають на величину податкового навантаження ФОП

Джерело: власна розробка

Вибір платником ЄП тієї чи іншої групи має свої переваги і недоліки. Безумовною перевагою 1-ої і 2-ої групи є фіксований характер платежів, 3-ої – відсутність обов'язку сплачувати ЄП за умови, якщо господарська діяльність не проводиться, з огляду на пропорційність оподаткування.

Ставки ЄП встановлюються відповідними органами місцевого самоврядування. У разі їх затвердження в максимальному розмірі

підприємцеві, який має право оподатковуватись у 1-ій групі ПЄП, доцільно обирати 3-ю групу ПЄП за умови прогнозування річних доходів від підприємницької діяльності в обсязі до 38 764 грн., аналогічно для підприємців, що мають право оподатковуватись у другій групі ПЄП - доцільно обирати оподаткування в 3-ій групі ПЄП за умови прогнозування річних доходів до 163 812 грн (для підприємців, які не мають найманих працівників і планують скористатися дозволеною законодавцем відпусткою тривалістю один календарний місяць) та 178 704 грн (для підприємців, що використовують працю найманих осіб).

Рівень податкового навантаження на ПЄП може значно варіювати і бути як великим - для ФОП із невисокими доходами, так і середнім або низьким у разі – відповідно середніх і великих доходів. При цьому незалежність абсолютних значень обов'язкових платежів, що підлягають сплаті платниками ЄП 1-ої та 2-ої груп, від сум отриманих ними доходів і ефективності їхньої діяльності стимулюватиме їх до розширення обсягів діяльності та підвищення її прибутковості. Те саме стосується ПЄП 3-ої групи: незважаючи на пропорційність ставки єдиного податку, фіксована величина ЄСВ (для платників, котрі обирають сплату цього платежу в мінімальному розмірі) обумовлює зниження рівня податкового навантаження в умовах збільшення обсягів доходів ФОП.

Податкове навантаження на ФОП зростає щороку при перегляді базових показників для обчислення сум ЄП та ЄСВ – мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму на працездатну особу. Зазначене позитивно впливає на величину доходів бюджету, але знижує привабливість ССО для ФОП. Вони у будь-який момент часу можуть перейти на загальну систему оподаткування, але вона не відповідає інтересам ФОП: по-перше, оподатковується чистий оподатковуваний дохід як різниця між виручкою й витратами, пов'язаними з господарською діяльністю ФОП, по-друге, алгоритм розрахунку об'єкта оподаткування у Податковому кодексі чітко не регламентований і суперечливий: виручка визнається за касовим методом,

витрати – «тільки в разі виконання двох умов: наявності доходу, зарди котрого вони здійснені (ознака методу нарахувань), та лише за фактом проведення розрахунків із постачальниками й підрядниками, дотримання зобов'язань перед працівниками з оплати праці, перед бюджетом і цільовими фондами тощо (ознака касового методу)» [3], по-третє - обмежений перелік витрат, дозволених для врахування при обчисленні чистого оподаткованого доходу ФОП (виключення сплачених процентів за користування кредитами банків, послуг страхування; витрат на відрядження, на послуги з охорони приміщень, на бухгалтерські послуги, втрат матеріальних цінностей унаслідок природного убутку; суми благодійної (спонсорської) допомоги; сум податку на майно та транспортного податку, амортизації легкових й вантажних автомобілей), по-четверте, обмеження нарахування амортизації тільки прямолінійним методом, по-п'яте, обов'язок сплачувати ЄСВ за себе (підприємця) навіть у разі відсутності діяльності або від'ємної величини чистого оподаткованого доходу, по-шосте, вимога обов'язково використовувати РРО, навіть у частині реалізації продукції власного виробництва за готівку, по-сьоме, обов'язок «зареєструватися як платники ПДВ, коли загальна сума від здійснення операцій із постачання товарів (надання послуг), що підлягають оподаткуванню, нарахована (сплачена) протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищить 1 млн грн (без урахування ПДВ)» [3], по-восьме, заборона перенесення збитків на наступний календарний рік, по-дев'яте, складність ведення бухгалтерського обліку й формування фінансової звітності.

Імовірність викривлення об'єкта оподаткування зростає за таких умов: використання авансових платежів, виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг за конкретними замовленнями з виробничим циклом, тривалість якого перевищує тривалість податкового періоду.

Перевагою ССО є менш жорсткі вимоги до використання РРО (річний дохід більше 1 млн грн), а також відсутність імперативної вимоги реєструватися як платник ПДВ (можливість сплачувати ЄП за ставкою 5% у

3-ій групі). Утім загальна система оподаткування може бути привабливою для ФОП із невисокими доходами, а також із середніми та значними за умов їх низькорентабельної чи збиткової діяльності в окремі періоди. До того ж вона є більш універсальною, оскільки поширюються на будь-які незаборонені законом види діяльності, не обмежує чисельність найманих працівників та обсяг доходу. Удосконалення загальної системи оподаткування ФОП пров'язано з наведенням у Податковому Кодексі алгоритму визначення об'єкту оподаткування, наданням ФОП права використовувати прискорені методи амортизації і переносити збитки на наступний звітний період до їх повного погашення. Недоліками ССО є наявність обмежень щодо чисельності найманих працівників, певних видів економічної діяльності, обсягу річного доходу, а також примусовий характер реєстрації платником ПДВ, за виключенням 3-ої групи [5, с. 191].

Регістрами обліку діяльності ФОП була Книги обліку доходів і витрат, а з травня 2021 року – Типова форма, за якою здійснюється облік доходів і витрат фізичними особами - підприємцями і фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність (Додаток В).

Таким чином, ФОП мають великі можливості для податкового планування і управління своїм податковим навантаженням у рамках звичайної і ССО.

1.2. 3 осіб- підприємців для податкової системи і національної економіки

Тіньова економіка і корупція є неформальними інститутами національної економіки, проявом яких у податковій сфері є приховування або заниження об'єкта оподаткування, ухилення від сплати податків тощо. Корупція вийшла за межі національної економіки і стала інтернаціональним явищем, яке підриває податкову безпеку держав.

«Тіньова економіка, у свою чергу, створює умови для отримання тіньових фінансових ресурсів, які підтримують існування політичної корупції, прискорення процесу гібридизації влади і олігархічного підприємництва. В результаті створюється «порочне коло» не доброчесної влади та не доброчесного бізнесу» [6, с. 159]. Важливими заходами в системі протидії корупції та тінізації економіки є: формування стратегії підприємницької безпеки, розбудова підприємницького сектору, передусім малого й середнього. «Тіньова економіка – це негативне явище у соціально-економічному житті країни, визнанні її іміджу. Діяльність малого і середнього підприємництва постійно знаходиться в умовах бездуховності і економічної злочинності. Малі і середні підприємства не тільки стають носіями, але й жертвами тіньового безмежжя» [7, с. 18].

Тіньовий підприємницький простір поділяється на три основні частини: тіньовий елітний сектор; тіньовий ординарний (сектор середнього та малого бізнесу); тіньовий архаїзований (неформальний) сектор. «Однією із складовою вихідного відношення підприємництва до інституційної структури кризи в умовах її тінізації в Україні є девіантно-корупційне відношення суб'єктів девіантної гібридизації влади і елітного бізнесу до інтересів суспільства» [8, с. 116]. Елітне підприємництво демонструє негативне відношення до інтересів суспільства. В економіці відбувається структурний розлам як якісно нове явище, яке посилює розвиток тінізаційних процесів. Їх провідним факторами є: гібридизація влади, протиріччя економічного розвитку, деградація економічної структури суспільства.

Більшість учених акцентують увагу на деструктивному впливі тіньового сегменту на стан національної економіки. Проте Лейфура М. В. висловлює думку про певний конструктивний вплив: «тіньова економіка в певній мірі сприяє зростанню та розвитку господарської діяльності, можуть бути виокремлені наступні напрями впливу тіньової економіки на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств: в одному випадку тіньова економіка здійснює стримуючий характер, оскільки передбачає інший вектор

господарської діяльності, направлений на отримання прибутків у поточному періоді, ніж здійснення інновацій; в іншому випадку тіньова економіка передбачає рівні можливості, що і офіційна економіка для впровадження інноваційної діяльності; та іноді тіньова економіка може слугувати платформою для здійснення інноваційних проривів» [9, с. 91]. Ознаками тіньових інновацій він вважає аморальні або протиправні дії, що відносяться до економічної діяльності, а також приховування їх результатів [10, с. 13].

Тіньові схеми і оптимізація податків протизаконними методами, які використовують підприємці, є їх відповіддю на високий податковий тиск і складну й неупорядковану систему адміністрування податків. При цьому вплив останнього фактору є більшим, порівняно з першим.

«Збільшення податкового навантаження призводить до виходу частини підзвітних результатів діяльності підприємств у тінь і практично не впливає на інвестиційні ресурси підприємств, які за допомогою тіньових схем мінімізації податкового навантаження не зменшуються, а нагромаджуються в тіньовому сегменті. Тому в цьому аспекті позитивні зрушення в системі оподаткування господарської діяльності, що відбуваються останнім часом в Україні, можуть сприятливо позначатися на загальних умовах ведення господарської діяльності підприємств і на стані їх функціонування, створить можливості для детінізації господарської діяльності й поверненню в легальну економіку частини прибутків» [11, с. 42]. Альтернативним інструментом активізації інноваційно-інвестиційної активності є лібералізація оподаткування, надання податкових пільг тощо.

Основними факторами детінізації підприємницької діяльності є: легалізація трудових відносин, ліквідація такого явища, як виплата заробітної плати в конвертах тощо. Вони безпосередньо пов'язані з державною реєстрацією ФОП, яка розглядається з точки зору адміністративного, господарського, цивільного та трудового права. Правоздатність ФОП, що підлягають державній реєстрації, у трудовому аспекті - це здатність стати роботодавцем, яка виникає виключно з моменту реєстрації [12, с. 398].

Значним кроком на шляху до детінізації діяльності ФОП стало прийняття Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [13]. Його переваги представлено на рис. 1.2.

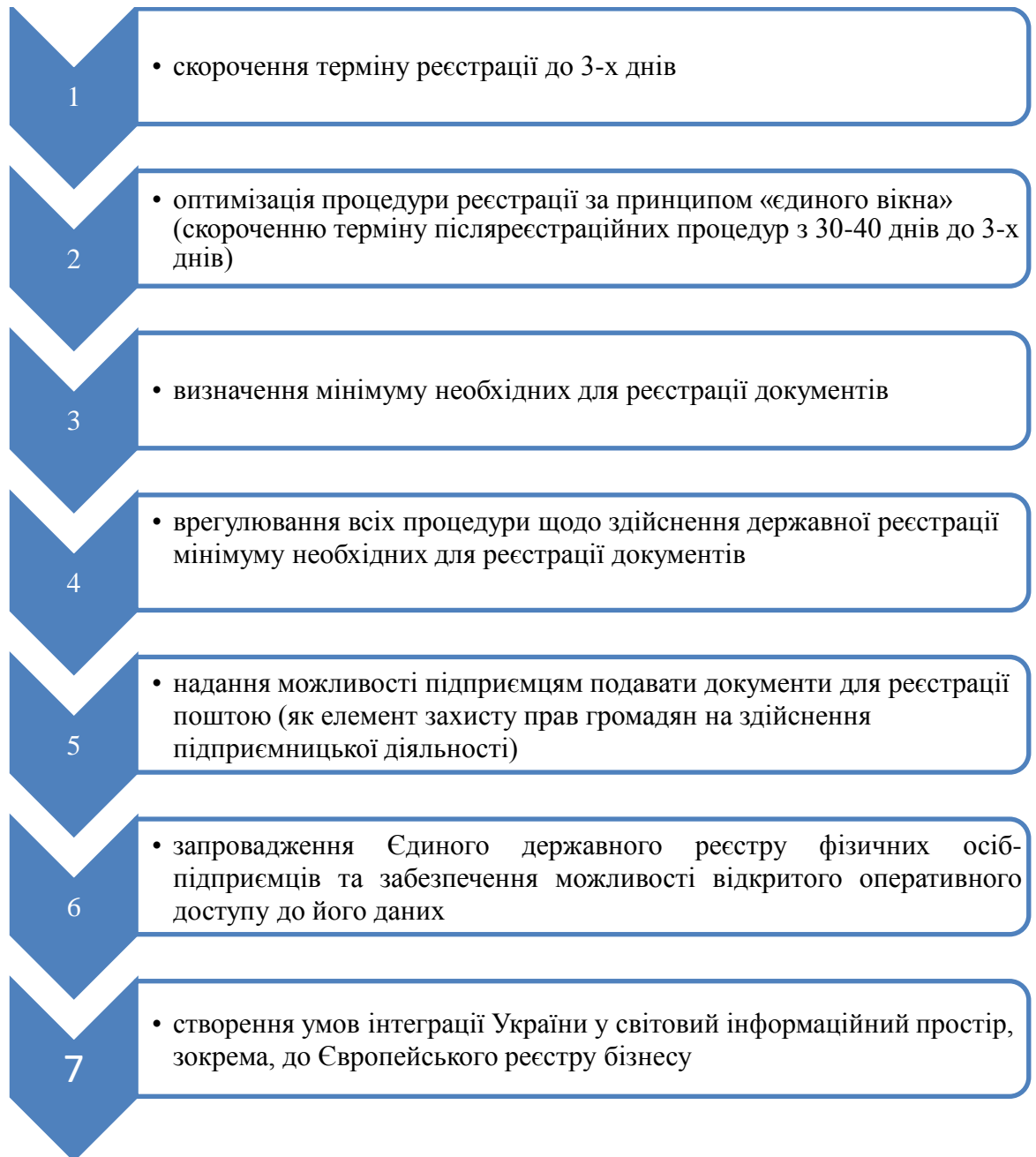

Рис. 1.2 – Переваги прийняття Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»

Джерело: побудовано за даними [13]

«Кримінальна відповідальність за підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та

фізичних осіб-підприємців, передбачена статтею 205-1 КК України, введена в Україні з березня 2014 року з метою вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, ліквідації рейдерських схем, побудованих на недосконалості процедур реєстрації бізнесу та нерухомості, а також унеможливлення вчинення інших злочинів у сфері господарської та службової діяльності» [14, с. 140].

Важливим чинником детінізації економіки є встановлення оптимального податкового навантаження, оскільки високий його рівень зменшує прибутковість діяльності платників податків, стимулює його до ухиляння від сплати податків і зборів, спонукає призупинити або припинити ведення підприємницької діяльності, відмовитися від створення нових підприємницьких проєктів. ЄСВ має значну питому вагу у складі податків і зборів, що сплачують ФОП, які працюють як за загальною, так і спрощеною системи оподаткування. Вона становить близько половини і має значний вплив на їх фінансові результати, фінансовий стан, податкове навантаження, податко- і платоспроможність. Звітним документом з ЄСВ для роботодавців є «Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів» (Долаток 4) [15].

Ознаками ЄСВ є: нарахування і сплата одночасно з виплатою доходу працівнику, індиферентність до фінансового стану роботодавця, найвищий пріоритет серед зобов'язань ФОП, за винятком зобов'язань з оплати праці, складність обчислення і звітування.

ЄСВ є обов'язковим платежем, що поєднує в собі декілька внесків на соціальне та пенсійне страхування. Юридичним платником ЄСВ є ФОП, а фактичним – наймана особа, якій нараховується страховий стаж та у випадку настання страхового випадку держава може надати йому відповідні виплати. ФОП також сплачує ЄСВ «за себе» для отримання допомоги із безробіття, тимчасової втрати працездатності, пенсії в майбутньому тощо.

Адміністрування ЄСВ здійснює Державна фіскальна служба України. Витрати з нього відносяться на витрати, тому безпосередньо впливають на собівартість одиниці продукції та обумовлюють її ціну. Тому встановлення мінімальної місячної суми зобов'язань з ЄСВ є обґрунтованим з точки зору протидії тінізації бізнесу та ухилення від оподаткування [16, с. 296]. Факторами, що свідчать про тінізацію ЄСВ, які шкодять податковій безпеці держави, є: відсутність сплати протягом значного проміжку часу (рік чи декілька років), «нульові» податкові декларації, проведення підприємницької діяльності без державної реєстрації, сплати ЄП та ЄСВ.

Органи Державної фіскальної служби та Пенсійного фонду України проводять постійну роботу, орієнтовану на закриття ФОП «без діяльності» або «нульовиків», оскільки держава не отримує податкових надходжень від них. З іншого боку позитивом є очищення національної економіки від нелегального сегменту. Припинення діяльності ФОП, по-перше, пов'язано з інститутом його банкрутства, по друге, положення ст. 97 ПКУ містить механізми припинення підприємницької діяльності ФОП [17].

Введення ЄСВ замість декількох внесків до Фонду соціального страхування було, безумовно, прогресивним кроком. Утім бажаних результатів на загальнодержавному не було досягнуто, оскільки наповнення Пенсійного фонду не досягло запланованого рівня, «відбулося зменшення кількості підприємців, скорочення кількості офіційно оформлених працівників шляхом переведення їх на роботу за договорами цивільно-правового характеру або взагалі на роботу без офіційного оформлення» [18, с. 142]. Основними напрямками удосконалення ЄСВ для ФОП є: зменшення ставки за найманих працівників шляхом застосування понижувального коефіцієнта; спрощення та уніфікація форм звітності, введення елементів накопичувальної моделі пенсійної системи для розпорядження сплаченими і накопиченими пенсійними внесками на власний розсуд.

ФОП вступає у трудові відносини з найманими працівниками, які оформляються шляхом укладання трудових договорів, які можуть бути

безстроковими, строковими, а також такими, що укладаються на час виконання певної роботи. Основним завданням трудового договору є визначення трудової функції працівника та умов оплати праці працівника. «У договорі необхідно чітко та докладно описати обов'язки працівника, зазначити характеристики роботи та вимоги щодо її виконання, за необхідності можна зазначити обсяг, якість і строки виконання робіт, також необхідно на договірній основі визначити розмір заробітної плати, який повинен бути не нижче законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати» [19, с. 652].

Укладання трудових договорів є сферою спільних інтересів ФОП і найманих працівників, оскільки ФОП убезпечує себе від штрафів за невиконання умов діючого законодавства, а працівники відчують себе захищеними соціально і економічно.

Таким чином, факторами детінізації діяльності ФОП є: реєстрація як легітимна форма ведення бізнесу, нарахування і сплат ЄП і ЄСВ у повному обсязі відповідно до податкового законодавства, офіційне працевлаштування найманих працівників із виплатою «білої» заробітної плати, оформлення взаємовідносин «ФОП-найманий працівник» трудовими договорами.

1.3. Особливості управління податковим навантаженням фізичних осіб-підприємців у системі детінізації їх діяльності

Формування системи детінізації економіки є викликом на існування тіньової, або нелегальної економіки, яка має синоніми «нелегальна», «неформальна», «підпільна», «незаконна» економіка. Основним критерієм віднесення до неї певних видів діяльності є порушенням інституціональних вимог і обмежень, встановлених державою у формі законів, наказів, розпоряджень щодо легітимного функціонування суб'єктів підприємництва.

Розглянемо основні складові тіньової економіки.

1. Неформальна економіка є результатом натурального виробництва в домашніх господарствах. І хоча вартість готової продукції, робіт, послуг не враховується у складі ВВП, вона не має значного руйнівного впливу на економіку, а, навпаки, підтримує добробут населення.

2. Підпільна економіка. На відміну від попередньої вона спеціальна створюється з метою виведення підприємницької діяльності з-під контролю держави, приховування об'єктів і результатів діяльності від оподаткування. Нелегальне виробництво готової продукції, реалізації товарів, робіт і послуг має надзвичайно негативний вплив на економічну систему: втрата податкових надходжень до бюджету, неформальна зайнятість, виплата заробітної плати в конвертах, соціальна незахищеність працівників, що не мають легального трудового контракту. У рамках підпільної економіки функціонує нелегальна частина валютного, фондового, банківського, фінансового ринків, де здійснюються незаконні операції з валютними цінностями, фінансовими інструментами. Вони мають негативний тиск на стабільність національної валюти, порушують стабільність грошово-кредитного обігу.

3. Незаконна економіка пов'язана зі здійсненням заборонених видів діяльності (торгівля зброєю, наркотиками, людьми, розкрадання державного, муніципального, приватного майна, шахрайство з фінансовими ресурсами тощо).

Основними причинами існування тіньової економіки є: недосконалість, складність, суперечливість законодавчо-правової бази; неефективність системи державного управління і місцевого самоврядування; низька самосвідомість суспільства; превалювання особистих інтересів над колективними і загальнонаціональними, корупція, опортуністична поведінка.

Найбільший сегмент тіньової економіки пов'язаний із податковими правопорушеннями. Основні з них наведені на рис. 1.3. Тіньова економіка – це багаторівнева структура, яка поширюється на широке коло економічних агентів: державний сектор економіки, корпоративні структури, індивідуально

зайняті особи і найняті працівники, особи, які працюють офіційно і неофіційно, безробітні тощо.

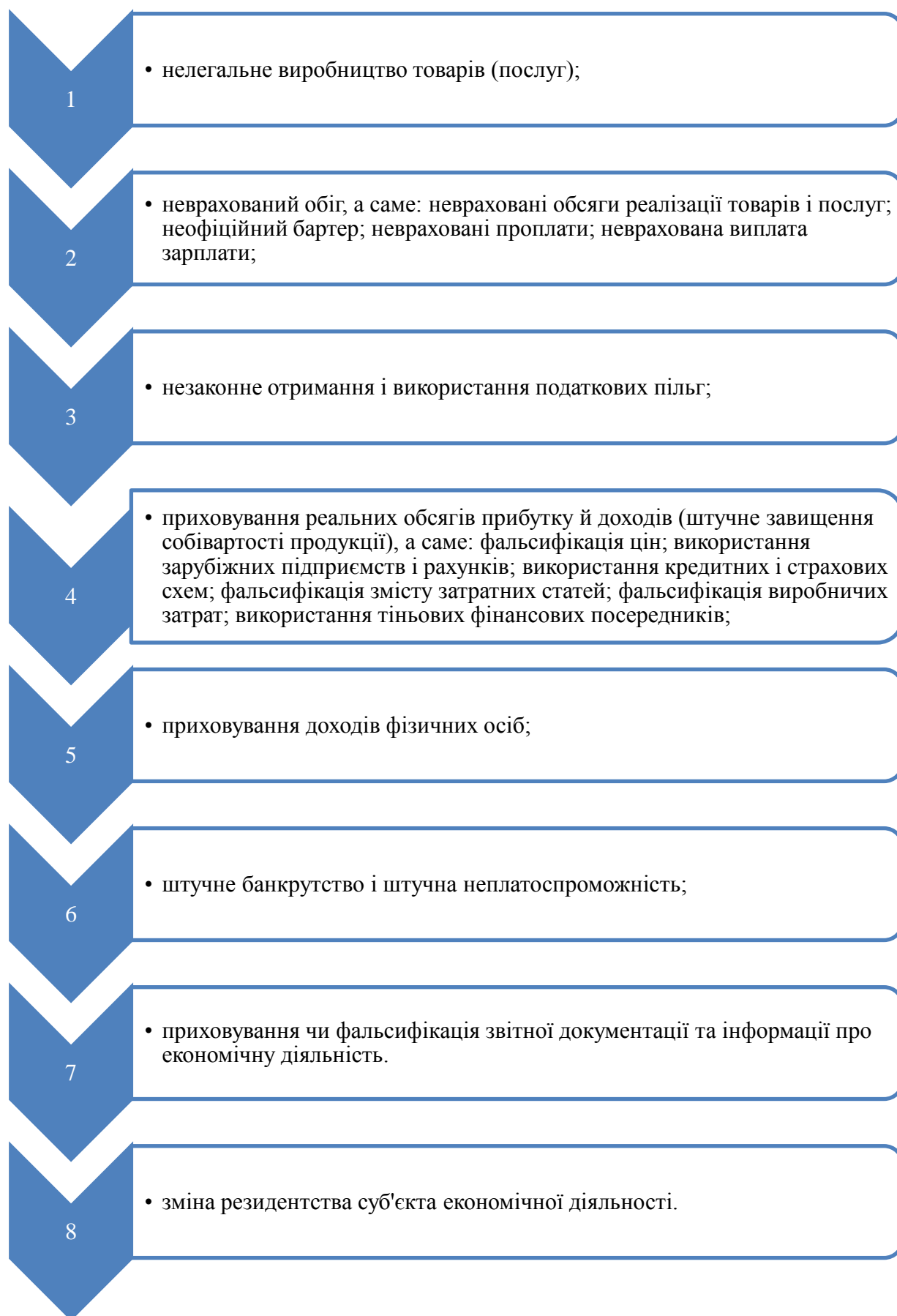

Рис. 1.3. Податковий сегмент тіньової економіки

Джерело: власна розробка

Усіх економічних суб'єктів можна поділити на тих, хто працює в офіційному секторі, в неофіційному секторі, або одночасно поєднують діяльність і в формальному, і в неформальному секторах.

Податкове адміністрування має бути спрямовано на максимальну концентрацію платників податків в офіційному секторі економіки. Для цього законодавець розробив різні системи оподаткування, які можуть задовольнити потреби різних за розміром, організаційною структурою управління, галузевою приналежністю платників податків. Альтернативний підхід до вибору системи оподаткування ФОП є інструментом управління їх податковим навантаженням. Його значущість визначається тим, що рівень оподаткування є одним із принципових факторів, що визначають ефективність бізнесу для ФОП і рівень заробітної плати для найманих працівників. Для стимулювання діяльності самозайнятих осіб в усьому світі застосовують систему податкових пільг і преференцій [20, с. 41]. У вітчизняних умовах питання податкової підтримки діяльності ФОП є складними і дискусійними з огляду на брак бюджетних ресурсів і можливу дискримінацію відносно інших СГД [21].

У розвинутих країнах світу не використовуються спрощені системи оподаткування суб'єктів МП, аналогічні ЄП в Україні. «Натомість існують особливі форми державної підтримки такого типу підприємств: звільнення деяких видів СГД від необхідності здачі звітності щодо результатів господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності; наявність спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість деяких видів операцій; використання податків на оціночний дохід, а також менші ставки податків для представників малого бізнесу» [22, с. 117]. На відміну від розвинутих країн світу, аналоги вітчизняної ССО поширені на теренах пострадянських країн.

Поняття ССО, коло та групи фізичних та юридичних осіб, яким надано право обрання ЄП, умови перебування та вимоги щодо здійснення

розрахунків визначено у статті 291 ПКУ. На думку Березовської Л. О. альтернативні системи оподаткування, до яких належить спрощена система у вигляді ЄП, не є однозначно позитивними як з погляду інтересів держави, так і з погляду інтересів суб'єктів МП [23, с. 119]. Порівняно зі звичайною системою оподаткування вони мають як певні переваги, так і деякі недоліки, які необхідно враховувати при законодавчому їх коригуванні та при прийнятті платником рішення щодо їх застосування.

ПКУ декларує принцип нейтральності оподаткування, коли податки не повинні впливати на конкурентоздатність платника податків. Тому використання системи оподаткування, яке збільшує податкове навантаження ФОП, суперечить принципу нейтральності оподаткування і негативно впливає на діяльність самозайнятих осіб.

Підходи до ССО почали формуватися ще наприкінці 90-их років минулого століття. У 1998 році був прийнятий Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів МП» [24], який відносив ФОП до суб'єктів МП.

«Переваги ССО для ФОП були особливо відчутними в період 1999–2003 рр., коли основним податковим платежем була власне сума єдиного податку (від 20 до 200 грн за підприємця та додатково 50% установлені ставки за кожного працевлаштованого). Навіть виходячи з максимальної ставки єдиного податку 200 грн вигоди від його застосування були очевидними. В наступні роки механізм справляння єдиного податку зазнав змін» [25, с. 45]. Основні з них стосувалися переведення ПЄП до лав платників внесків до соціальних фондів (з 2011 року – ЄСВ). Зазначений захід має неоднозначні оцінки, оскільки, по-перше, включення ЄСВ до податкового навантаження ФОП збільшило його рівень, по-друге, посилило соціальний захист як самих ФОП, та і найманих робітників.

«Щоб отримати свідоцтво про сплату ЄП до податкової інспекції за місцем державної реєстрації подається письмова заява (за встановленою формою), Книга обліку доходів та витрат, платіжний документ (квитанція

або копія платіжного доручення з відміткою банківської установи про сплату ЄП в повній сумі за обраний період (але не менше ніж за квартал) за себе за ставками, які встановлено місцевими радами залежно від виду діяльності і місця її здійснення» [26, с.365]. ПЄП 1-3 груп ведуть Книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів. Для реєстрації Книги обліку доходів платники ЄП подають до контролюючого органу за місцем обліку примірник Книги (сторінки якої повинні бути прошиті та пронумеровані). Дію Указу «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів МП» було призупинено у 2011 році у зв'язку з внесенням змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ССО, обліку та звітності [27].

Протягом 2010-2020 років кількість ФОП в національній економіці скоротилася з 1805,1 тис. од. до 1599,8 тис. од., або на 11,37% (рис. 1.4).

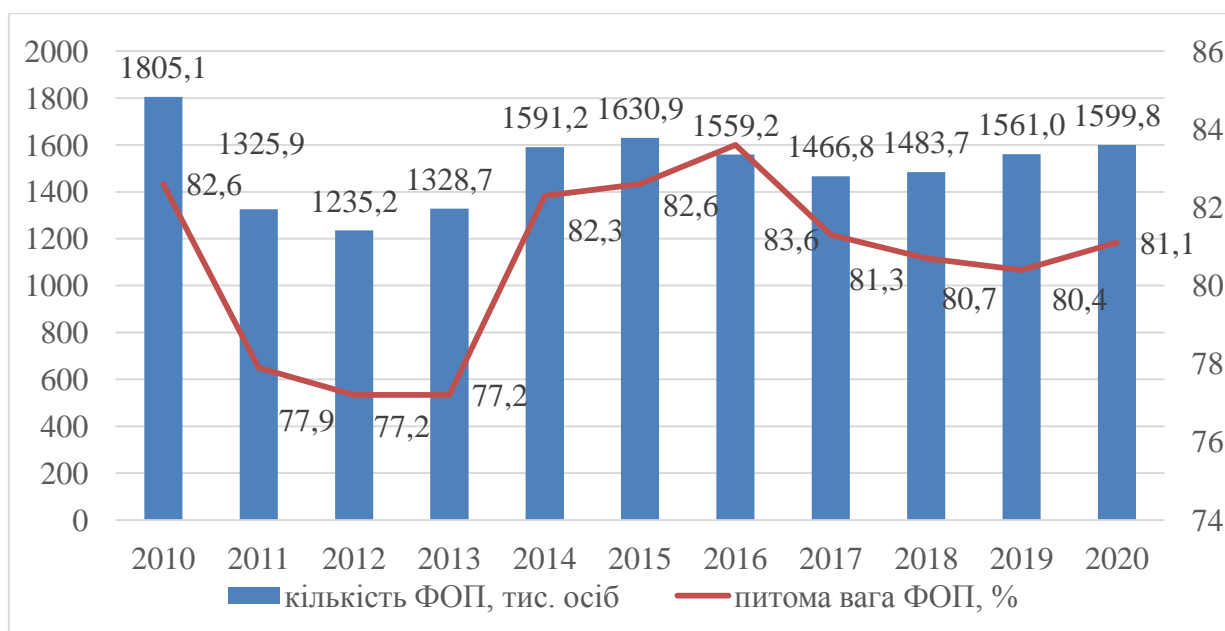

Рис. 1.4. Динаміка ФОП та питомої ваги у суб'єктах господарювання

Джерело: побудовано за даними [28]

Протягом 2010-2012 років кількість ФОП скоротилася до 1235,2 тис. од., протягом 2013-2016 років зростає до 1630,9 тис. од., до 2017 року тривало скорочення до 1466,8 тис. од. У наступні роки спостерігається тенденція до

зростання кількості ФОП. Вони забезпечують більше чверті робочих місць а національній економіці (рис. 1.5).

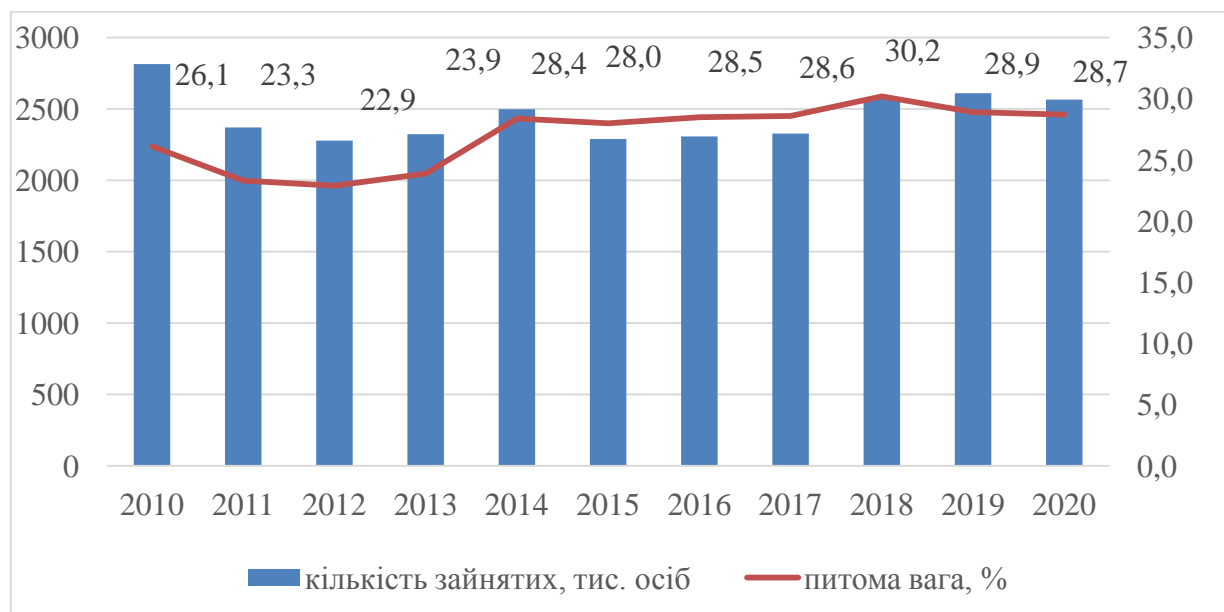

Рис. 1.5 – Динаміка кількості робочих місць, створених ФОП, та їх питомої ваги у загальній кількості

Джерело: побудовано за даними [28]

Ситуацію зі створенням робочих місць ФОПами можна охарактеризувати як переважну самозайнятність, оскільки середня кількість створених робочих місць на 1 підприємця не перевищує 2 осіб (рис. 1.6).

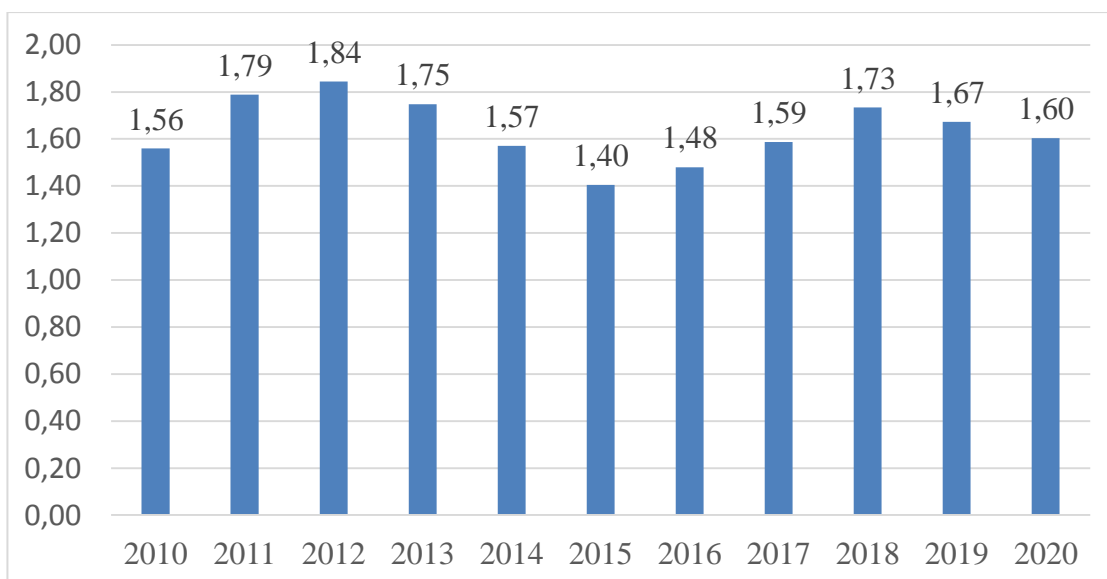

Рис. 1.6 – Середня кількість робочих місць, створених ФОП, осіб

Джерело: власні розрахунки

Ситуація зі створенням робочих місць розвивалася хвилеподібно – протягом 2010-2012 років їх середня кількість зросла із 1,56 до 1,84, протягом 2013-2015 років скоротилася до 1,4, у 2016-2018 роках зросла до 1,73, до кінця 2020 року скоротилася до 1,6.

Слід зазначити високу концентрацію СГД в місті Києві (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Динаміка кількості СГД в Україні та в місті Києві, а також їх питомої ваги

Рік	Україна, осіб		Київ, осіб		Питома вага міста Києва, %	
	Всього	ФОП	Всього	ФОП	Всього	ФОП
2015	1974318	1630878	240003	152623	12,16	9,36
2016	1865530	1559161	240009	163782	12,87	10,50
2017	1805059	1466803	247480	162317	13,71	11,07
2018	1839593	1483716	264707	173198	14,39	11,67
2019	1941625	1561028	294458	192594	15,17	12,34

Джерело: побудовано за даними [28]

Протягом 2015-2019 років питома вага СГД, зареєстрованих в місті Києві зросла із 12,16% до 15,17%, а ФОП – із 9,36% до 12,34%.

Для створення умов вирівнювання податкового навантаження різних за розміром і організаційно-правовими формами СГД в ПКУ передбачений спрощений режим оподаткування, використання якого обмежується: веденням певних видів економічної діяльності, які надають право сплати ЄП, обсягом річного доходу 7 млн грн, високим податковим навантаженням для ПЄП 3-ої групи за умов низької рентабельності або тимчасової збитковості.

Загальна система оподаткування ФОП характеризується складним податковим обліком, дискримінацією в частині обліку витрат і більшим рівнем податкового навантаження порівняно з суб'єктами підприємництва - юридичними особами. Податкове навантаження ФОП за загальною системою формують: податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та ЄСВ. ПДФО, що сплачує ФОП, принципово відрізняється від ПДФО, що сплачують

наймані працівники, оскільки об'єктом оподаткування є власний чистий дохід ФОП, а не заробітна плата. Механізми адміністрування ПДФО із ФОП визначені ст. 177 ПКУ, ставка податку становить 18%.

Порівняння палаткових платежів ФОП і альтернативної юридичної особи свідчить, що рівень податкового навантаження ФОП, які застосовують загальну систему оподаткування, є суттєво більшим, ніж рівень податкового навантаження СГД - юридичних осіб [29, с. 48]. Для юридичної особи рівень податкового навантаження є регресивним, тобто таким, що зменшується із збільшенням рівня рентабельності бізнесу, а для ФОП – регресивним. Причина полягає у характері доходу – для ФОП він фактично вважається трудовим, а в межах підприємства має місце розмежування трудових і підприємницьких доходів, які його власники отримують у формі дивідендів. Доходи фізичних осіб у формі дивідендів соціальним внеском не оподатковуються, а ПДФО стягується за спеціальною ставкою 5 %, що більше ніж втричі менше ставки ПДФО для ФОП.

Діяльність суб'єктів МП значно впливає на стан конкурентного середовища в національній економіці. Антимонопольні за своєю суттю ФОП посилюють конкуренцію на ринку, надають ринковій економіці гнучкості, швидкої реакції на зміну внутрішнього і зовнішнього середовища, забезпечують працевлаштування найманих працівників, зменшують рівень безробіття, пом'якшуючи соціальну напругу. Незважаючи на зазначені виконувані соціально-економічні функції, для ФОП характерна наявність ряду конфліктів: перший – з фізичними особами; другий – між собою, в частині тих, хто працює на спрощеній та загальній системі оподаткування. У рамках першого конфлікту податкове навантаження ФОП менше, ніж податкове навантаження фізичної особи, у рамках другого конфлікту - спрощена система вигідніша для високоприбуткових ФОП, тоді як загальна – для малоприбуткових і збиткових [30, с. 149].

Таким чином, необхідно реформувати систему оподаткування ФОП для усунення дискримінаційно більшого рівня їх податкового навантаження в

порівнянні з іншими суб'єктами господарювання. Тобто, має місце когнітивний дисонанс між фактичною ситуацією і ідеєю всебічної державної підтримки, яка декларується в суспільстві.

Висновки до розділу 1

1. Встановлено, що існує дві альтернативні системи оподаткування для ФОП: загальна та спрощена. Першу може обрати кожний суб'єкт господарювання, зареєстрований як фізична особа – підприємець, другу – тільки ті особи, які виконують низку встановлених вимог Податкове навантаження ФОП складається з ЄП і внеску до Пенсійного фонду України. Величина ЄСВ самостійно встановлюється ФОП і розраховується за базовою ставкою на величину об'єкта оподаткування, обмеженого нижньою межею - мінімальною заробітною платою і верхньою - 15 мінімальних заробітних плат. ФОП, які вже є пенсіонерами, ЄСВ не сплачують, оскільки вже отримують пенсію.

2. Вибір платником ЄП тієї чи іншої групи має свої переваги і недоліки. Безумовною перевагою 1-ої і 2-ої групи є фіксований характер платежів, 3-ої – відсутність обов'язку сплачувати ЄП за умови, якщо господарська діяльність не проводиться, з огляду на пропорційність оподаткування. Ставки ЄП встановлюються відповідними органами місцевого самоврядування. Податкове навантаження на ФОП зростає щороку при перегляді базових показників для обчислення сум ЄП та ЄСВ – мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму на працездатну особу. Зазначене позитивно впливає на величину доходів бюджету, але знижує привабливість ССО для ФОП.

3. Визначено переваги і недоліки загальної та спрощеної системи оподаткування. Перевагою ССО є менш жорсткі вимоги до використання РРО (річний дохід більше 1 млн грн), а також відсутність імперативної вимоги реєструватися як платник ПДВ (можливість сплачувати ЄП за ставкою 5% у 3-ій групі). Утім загальна система оподаткування може бути

привабливою для ФОП із невисокими доходами, а також із середніми та значними за умов їх низькорентабельної чи збиткової діяльності в окремі періоди. До того ж вона є більш універсальною, оскільки поширюються на будь-які незаборонені законом види діяльності, не обмежує чисельність найманих працівників та обсяг доходу. Удосконалення загальної системи оподаткування ФОП пров'язано з наведенням у Податковому Кодексі алгоритму визначення об'єкту оподаткування, наданням ФОП права використовувати прискорені методи амортизації і переносити збитки на наступний звітний період до їх повного погашення. Недоліками ССО є наявність обмежень щодо чисельності найманих працівників, певних видів економічної діяльності, обсягу річного доходу, а також примусовий характер реєстрації платником ПДВ, за виключенням 3-ої групи. Таким чином, ФОП мають великі можливості для податкового планування і управління своїм податковим навантаженням у рамках звичайної і ССО.

4. Тіньову економіку і корупцію визначено неформальними інститутами національної економіки, проявом яких у податковій сфері є приховування або заниження об'єкта оподаткування, ухилення від сплати податків тощо. Корупція вийшла за межі національної економіки і стала інтернаціональним явищем, яке підриває податкову безпеку держав. Показано, що тіньовий підприємницький простір поділяється на три основні частини: тіньовий елітний сектор; тіньовий ординарний (сектор середнього та малого бізнесу); тіньовий архаїзований (неформальний) сектор.

5. Інструментами детінізації економіки визначено: державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, встановлення оптимального податкового навантаження, прозорість адміністрування ЄСВ, узгодженість дій у цьому процесі органів Державної фіскальної служби та Пенсійного фонду України, укладання легальних трудових договорів ФОП і найманих працівників, оскільки ФОП убезпечує себе від штрафів за невиконання умов діючого законодавства, а працівники відчують себе захищеними соціально і економічно.

6. Надано оцінку кількісним і якісним процесам становлення ФОП як інституту ринкової економіки в Україні протягом 2010-2020 років, встановлено такі тенденції: на них приходиться більше 80% кількості суб'єктів господарювання та більше чверті зайнятих осіб в економіці, скорочення кількості та відновлення до зростання протягом останніх років, низька потужність у створенні робочих місць і переважна самозайнятість, висока концентрація в місті Києві.

7. Реформа системи оподаткування ФОП має бути спрямовано на усунення дискримінаційно більшого рівня їх податкового навантаження в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання. Необхідно ліквідувати когнітивний дисонанс між фактичною ситуацією і ідеєю всебічної державної підтримки, яка декларується в суспільстві.

РОЗДІЛ 2
ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ
ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-
ПІДПРИЄМЦІВ (на прикладі ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»)

2.1. Фінансово-економічний паспорт ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Об'єктом дослідження є ФОП «Міщенко Діана Сергіївна», яка здійснює такі види діяльності:

62.02 Консультування з питань інформатизації (основний);

63.99 Надання інших інформаційних послуг;

63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність;

62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем.

Дата запису про ФОП в ЄДР - 05.02.2020. ФОП здійснює підприємницьку діяльність на території Солом'янського району в місті Києві. Для цього вона володіє активами: необоротними (комп'ютерна техніка, офісна мебель) та запасами (запасні частини до комп'ютерної техніки, канцелярські товари). Протягом 1 півріччя 2020-1 півріччя 2021 років вартість активів збільшилася з 978,2 тис. грн. до 1330,9 тис. грн., на 352,7 тис. грн., або на 36,06% (табл. 2.1).

Основну питому вагу у структурі активів мають необоротні активи, представлені виключно основними засобами. Їх частка скоротилася з 84,46% до 72,24%, або на 12,22%. Натомість питома вага оборотних активів зросла з 15,54% до 27,76%. В абсолютних цифрах вартість оборотних активів зросла із 152,0 тис. грн. до 369,5 тис. грн., на 217,5 тис. грн., або на 143,09%. Найбільший приріст демонструють грошові кошти – на 383,41% та дебіторська заборгованість – на 164,27%.

Таблиця 2.1

Аналіз активів ФОП «Мішенко Діана Сергіївна»

Статті активу	Сума, тис. грн.					Структура, %			
	01.07.2020	01.01.2021	01.07.2021	відхилення 01.07.2021 проти 01.07.2020		01.07.2020	01.01.2021	01.07.2021	абсолютний приріст, %
				абсолютний приріст, тис. грн.	темп приросту, %				
Необоротні активи	826,2	855,3	961,4	135,2	16,36	84,46	77,53	72,24	-12,22
Основні засоби									
- залишкова вартість	826,2	855,3	961,4	135,2	16,36	84,46	77,53	72,24	-12,22
- первісна вартість	960,7	1018,2	1186,9	226,2	23,55	98,21	92,30	89,18	-9,03
-знос	134,5	162,9	225,5	91,0	67,67	13,75	14,77	16,94	3,19
- коефіцієнт придатності основних засобів	0,86	0,84	0,81	0,0	-5,81	0,09	0,08	0,06	-0,03
Оборотні активи	152,0	247,9	369,5	217,5	143,09	15,54	22,47	27,76	12,22
Запаси	52,5	56,2	59	6,5	12,38	5,37	5,09	4,43	-0,93
Дебіторська заборгованість	77,8	134,2	205,6	127,8	164,27	7,95	12,16	15,45	7,49
Грошові кошти	21,7	57,5	104,9	83,2	383,41	2,22	5,21	7,88	5,66
Разом активи	978,2	1103,2	1330,9	352,7	36,06	100,00	100,00	100,00	0,00

Джерело: власні розрахунки

Вартість запасів є відносно стабільною і зросла лише на 12,38%. Їх питома вага скоротилася із 5,37% до 4,43%, або на 0,93%, дебіторської заборгованості – зросла із 7,95% до 15,45%, або на 7,49%. Частка грошових коштів збільшилася із 2,22% до 7,88% до 5,66%.

Основні засоби мають високе значення коефіцієнту придатності, який незначно скоротився - з 0,86 до 0,81.

Динаміка активів загалом, необоротних і оборотних активів описується поліноміальним трендом (висхідною гілкою) майже функціонально, про що свідчить множинний коефіцієнт детермінації, що дорівнює 1 (рис. 2.1).

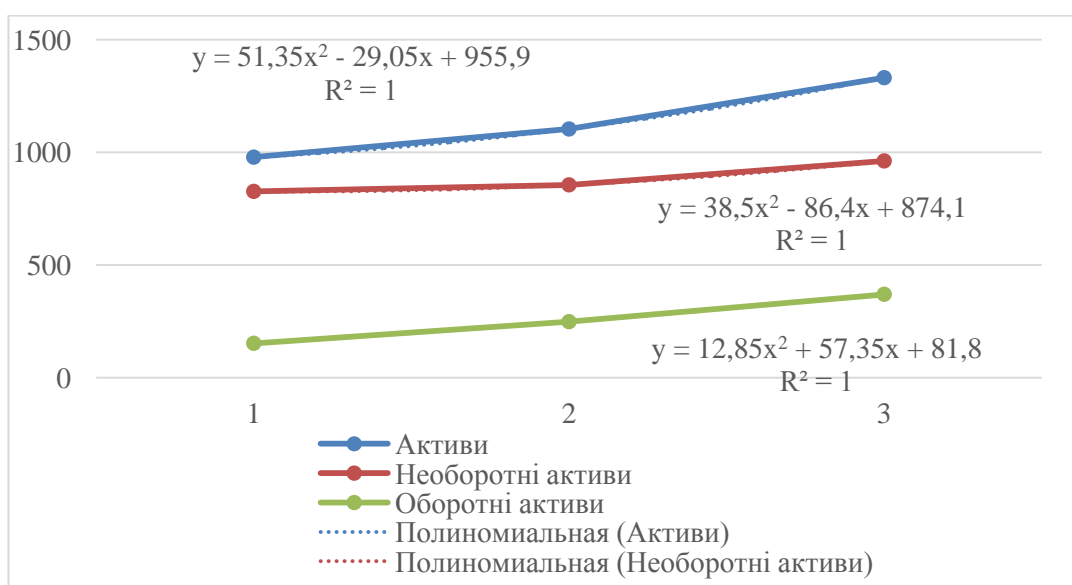

Рис. 2.1 – Динаміка активів ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Джерело: власні розрахунки

Виявлені тренди свідчать про стійкість економічного зростання підприємницької діяльності ФОП «Міщенко Діана Сергіївна». Вона фінансується в основному за рахунок власних коштів Міщенко Діани Сергіївни в сумі 850,2 тис. грн. Але протягом річного періоду частка цих коштів у пасиві скоротилася з 86,91% до 63,88%, або на 23,03%. При цьому зросла роль зобов'язань у фінансуванні діяльності ФОП – із 128 тис. грн. до 480,7 тис. грн., або на 352,7 тис. грн., на 275,55%. Найбільшими темпами зросла кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – із 55,8 тис. грн. до 388,5 тис. грн., на 332,7 тис. грн., або на 596,24%.

Таблиця 2.2

Аналіз пасивів ФОП «Мішенко Діана Сергіївна»

Статті активу	Сума, тис. грн.					Структура, %			
	01.07.2020	01.01.2021	01.07.2021	відхилення 01.07.2021 проти 01.07.2020		01.07.2020	01.01.2021	01.07.2021	абсолютний приріст, %
				абсолютний приріст, тис. грн.	темп приросту, %				
Власний капітал	850,2	850,2	850,2	0	0	86,91	77,07	63,88	-23,03
Зобов'язання	128	253	480,7	352,7	275,55	13,09	22,93	36,12	23,03
- за товари, роботи, послуги	55,8	192,7	388,5	332,7	596,24	5,70	17,47	29,19	23,49
- за оплатою праці найманим працівникам	60,6	50,2	78,4	17,8	29,37	6,20	4,55	5,89	-0,30
- за єдиним податком	6,2	5,2	7,6	1,4	22,58	0,63	0,47	0,57	-0,06
- за єдиним соціальним внеском	5,4	4,9	6,2	0,8	14,81	0,55	0,44	0,47	-0,09
Разом активи	978,2	1103,2	1330,9	352,7	36,06	100	100	100	0

Джерело: власні розрахунки

Зобов'язання за оплатою праці найманим працівникам збільшилися на 29,37%, за єдиним податком - на 22,58%, за єдиним соціальним внеском – на 14,81%.

Станом на 01.07.2021 частка у капіталі становить: кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги – 29,19%, по оплати праці - 5,89%, за єдиним податком - на 0,57%, за єдиним соціальним внеском – 0,47%.

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» використовує працю найманих працівників у кількості 4 осіб у 2 півріччі 2020 року і 5 осіб у 1 півріччі 2021 року (табл. 2.3). Середня заробітна плата у 2 півріччі 2020 року становила 15675 грн./міс., у 1 півріччі 2021 року – 20650 грн., приріст склав 4975,0%, або 31,74%. Вартість витрат ФОП зросла із 950,1 тис. грн. до 1204,0 тис. грн., або на 254,0 тис. грн. (на 26,73%). Найбільший приріст в абсолютному значенні забезпечили статті оплати праці і матеріальних витрат – на 119,4 тис. грн. і на 85,6 тис. грн., або відповідні темпи приросту склали 31,74% і 20,49%. Темпи приросту ЄСВ співпадають з темпами приросту оплати праці (на 31,74%). Найбільші темпи відносного приросту демонструє статті інших витрат – на 89,03%.

У структурі витрат найбільша питома приходить на матеріальні витрати, але вона скоротилася із 43,98% до 41,81%, або на 2,17%. Другою за значущістю є стаття оплати праці, яка зросла із 39,6% до 41,16%, або на 1,56%. Питома вага ЄСВ зросла з 8,71% до 9,06%, інших витрат – із 2,49% до 3,72%. Натомість амортизації – скоротилась із 5,22% до 4,25%.

Таким чином, підприємницька діяльність ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» є матеріало- і працемісткою. Соціальний захист найманих працівників можна вважати високим, оскільки ЄСВ нараховується, виходячи з 22% від нарахованої заробітної плати, а не від мінімальної. Перейдемо до дослідження доходів ФОП та їх оподаткування.

Таблиця 2.3

Склад та структура витрат ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Стаття витрат	Абсолютні витрати				Структура, %		
	2 півріччя 2020, тис. грн.	1 півріччя 2021, тис. грн.	абсолютний приріст, тис. грн.	темп приросту, %	2 півріччя 2020	1 півріччя 2021	абсолютний приріст
Матеріальні витрати	417,8	503,4	85,6	20,49	43,98	41,81	-2,17
Оплата праці	376,2	495,6	119,4	31,74	39,60	41,16	1,56
Єдиний соціальний внесок	82,8	109,0	26,27	31,74	8,71	9,06	0,34
Амортизація	49,6	51,2	1,6	3,23	5,22	4,25	-0,97
Інші витрати	23,7	44,8	21,1	89,03	2,49	3,72	1,23
Разом	950,1	1204,0	254,0	26,73	100,00	100,00	0
Середня заробітна плата, грн./міс.	15675	20650	4975,0	31,74			

Джерело: власні розрахунки

2.2. Аналіз системи оподаткування ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» відноситься до 3-ої групи ПЄП, яке не зареєстровано платником ПДВ і сплачує ЄП у розмірі 5%. Звітним періодом для неї є календарний квартал, а строк подання декларації – протягом 40 днів після закінчення кварталу. Сплата ЄП ФОП здійснюється за місцем податкової адреси – Солом’янський район міста Києва. Аргументами на користь вибору ССО за 3-ою групи для ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» були: менший обсяг облікових операцій, нижчі ставки податку за умови відповідності встановленим вимогам: кількості працівників, обсягів річного доходу, видів господарської діяльності [31, с. 100].

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» працює у сфері нематеріального виробництва і надає послуги. У табл. 2.4 наведено результати розрахунку єдиного податку ФОП «Міщенко Діана Сергіївна».

Таблиця 2.4

Результати розрахунку єдиного податку ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Показник	Квартали 2020		Квартали 2021	
	III	IV	I	II
Дохід від реалізації послуг	599,2	653,2	733,8	845,6
Єдиний податок				
- за звітний період	30,0	32,7	36,7	42,3
- кумулятивно	30,0	62,6	99,3	141,6

Джерело: власні розрахунки

Протягом річного періоду сума нарахованого єдиного податку становила 141,6 тис. грн., за кварталами вона змінювалася за експоненціальним законом із коефіцієнтом множинної детермінації, що дорівнює 1, тобто функціонально (рис. 2.2).

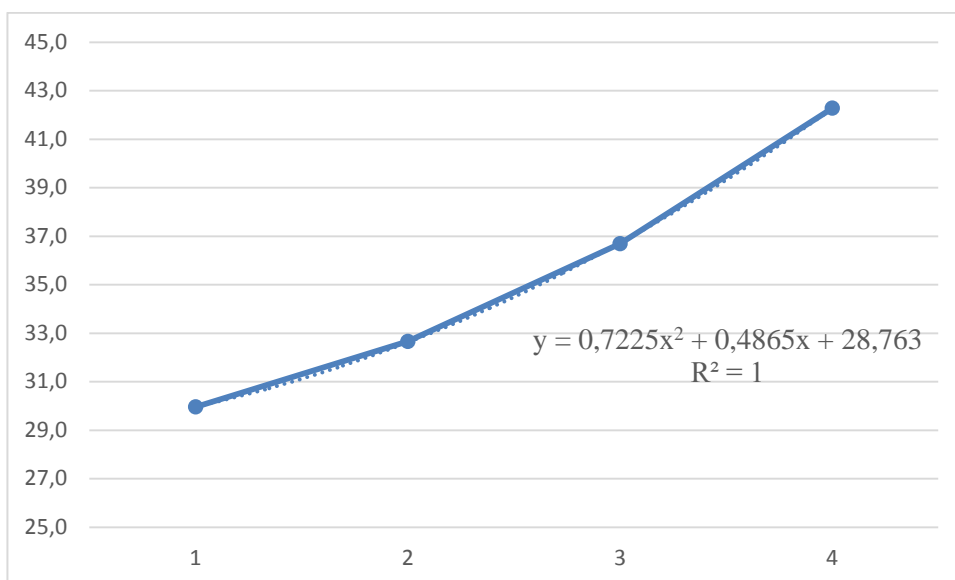

Рис. 2.2 - Сума нарахованого єдиного податку ФОП «Мішенко Діана Сергіївна»

Джерело: власні розрахунки

При підготовці податкової декларації з ЄП ФОП «Мішенко Діана Сергіївна» дотримується таких правил [32, с. 40]: у шапці таблиці зазначаються обов'язкові реквізити, передбачені п. 48.3 та п. 48.4 ст. 48 ПКУ; у розділі «Загальні відомості» робиться відмітка щодо подання звітної, нової звітної або уточнюючої податкової декларації; у полях 2–5 заповнюють дані, що зазначені в свідоцтві платника ФОП «Мішенко Діана Сергіївна», у полі 6 вказують код КВЕД, що здійснювалися у звітному податковому періоді. Поле 7 також заповнюється, оскільки ФОП має найманих працівників і співпрацює з фізичними особами за договорами цивільно-правового характеру. ФОП «Мішенко Діана Сергіївна» заповнює розділ IV декларації «Показники господарської діяльності для ПЄП III групи», а також розділ V «Визначення податкових зобов'язань по ЄП», у рядку 16 відображається «Загальна сума доходу за звітний (податковий) період», розділ VI «Визначення податкових зобов'язань у зв'язку з самостійно виявленими помилками» заповнюється у разі самостійного виправлення помилок.

Податкову декларацію платника ЄП ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» складає наростаючим підсумком за звітний податковий період – рік та заповнюють без копійок. ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» сплачує податок від суми доходу, зазначеного у рядку 12 «Сума доходу за звітний (податковий) період, що оподатковується за ставкою 5 відсотків» податкової декларації.

У податковій декларації також відображаються випадки порушення ССО. Тоді заповнюються рядки:

13 «Сума доходу, що перевищує обсяги, встановлені підпунктом 3 пункту 291.4 статті 291 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України, у звітному (податковому) періоді»;

14 «Сума доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж передбачено пунктом 291.6 статті 291 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України, у звітному (податковому) періоді»;

15 «Сума доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права на застосування ССО, у звітному (податковому) періоді» податкової декларації.

Зазначені суми доходу для 3-ої групи будуть оподатковуватися за ставкою 15%.

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» відображає суму податкового зобов'язання за розрахунковий період у рядку 19 «Сума податку за ставкою 5%», а кумулятивно з початку року - у рядку 20 «Нараховано всього за звітний (податковий) період».

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» обчислює ЄСВ винятково у національній валюті, в тому числі з виплат, що здійснюються в натуральній формі. «Обчислення ЄСВ із сум, виражених в іноземній валюті, здійснюється перерахуванням в гривні за офіційним курсом НБУ на дату обчислення ЄСВ. Суми ЄСВ розраховуються на основі бухгалтерських та інших документів, які підтверджують нарахування виплат (доходу), на які нараховується ЄСВ. Обчислення ЄСВ за минулі періоди здійснюють виходячи з розміру ЄСВ, що

діяв на день нарахування заробітної плати (доходу), на яку нараховується ЄСВ» [33, с. 23]. ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» сплачує ЄСВ винятково у національній валюті на рахунки територіальних органів Пенсійного фонду України, відкриті в органах Державного казначейства України для його зарахування, шляхом перерахування безготівкових коштів з поточного рахунку фізичної особи в банківській установі не пізніше 20 числа місяця, що настає за базовим звітним періодом.

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» формує і подає до органів Пенсійного фонду України звіт щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування один раз на рік до 1 квітня року, наступного за базовим звітним періодом відповідно до встановленого порядку [34, с. 289]. Річний звіт із ЄСВ може подаватися одним із наступних способів: в електронній формі з використанням електронного цифрового підпису через центр обробки електронних звітів; на паперових носіях, завірених підписом ФОП та скріплених печаткою (за наявності), разом з електронною формою на електронних носіях інформації; на паперових носіях, якщо кількість найманих працівників не більше п'яти.

«Електронна форма звіту до органів Пенсійного фонду України формується ФОП з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, актуальні версії якого безкоштовно надаються в органі ПФУ за місцем взяття на облік та розміщені на офіційному web-сайті ПФУ. На даний час це безкоштовний програмний комплекс АРМ-ЗС «Автоматизоване робоче місце Звіт страхувальника» [35].

Після характеристики механізму нарахування і сплати єдиного податку, а також звітування про нього доцільно перейти до оцінки відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна».

2.3. Оцінка відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Оцінку відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» виконаємо на основі порівняння суми нарахованого єдиного податку з доходом від реалізації послуг, витратами на їх надання, фінансовими результатами, а також із вартістю активів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Результати розрахунку податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП

Показник	Одиниця виміру	Квартали 2020		Квартали 2021	
		III	IV	I	II
Дохід від реалізації послуг	тис. грн.	599,2	653,2	733,8	845,6
Витрати на надання послуг		413,8	536,3	557,8	646,2
Фінансовий результат		185,4	116,9	176	199,4
Вартість активів на початок періоду		978,2	1056,2	1103,2	1218,5
Рентабельність	%				
- продаж		30,94	17,90	23,98	23,58
- витрат		44,80	21,80	31,55	30,86
- активів					
Єдиний податок за звітний період	тис. грн.	30,0	32,7	36,7	42,3
Податкове навантаження:	%				
- на обсяги продаж		5,00	5,00	5,00	5,00
- на витрати		7,25	6,10	6,58	6,55
- на фінансовий результат		16,18	27,97	20,85	21,21
- на активи		3,07	3,10	3,33	3,47

Джерело: власні розрахунки

Бізнес ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» є високорентабельним, проте спостерігається чітко виражена сезонність зміни показників рентабельності. Найвищими вони є у 3-ому кварталі, найменшими – у 4-ому кварталі, середні значення вони приймають у 1-ому та 2-ому кварталах (рис. 2.3).

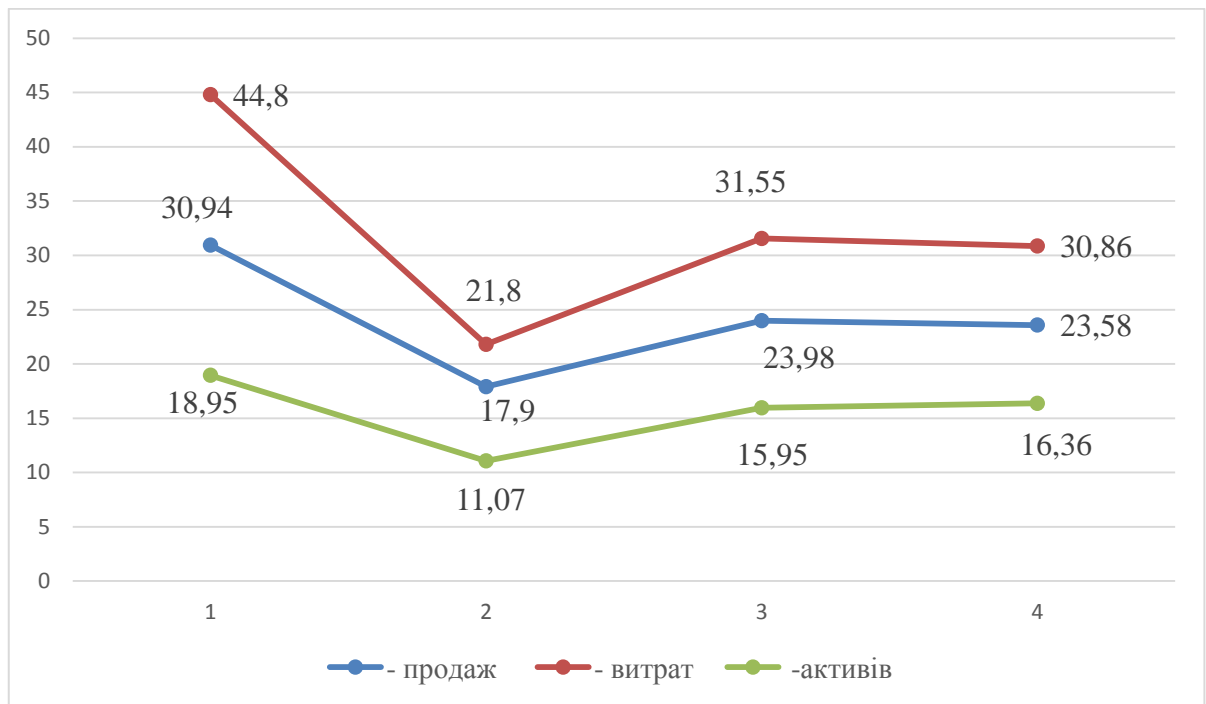

Рис. 2.3 – Динаміка показників рентабельності ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Джерело: власні розрахунки

Найвищі значення мають показники рентабельності витрат. Протягом 3-4 кварталів 2020 року вони скоротилися з 44,8% до 21,8%, у 1-2 кварталах 2021 року вони становили відповідно 31,55% і 30,86%.

Другим за рівнем є показники рентабельності продаж. Протягом 3-4 кварталів 2020 року вони скоротилися з 30,94% до 17,9%, у 1-2 кварталах 2021 року вони становили відповідно 23,98% і 23,58%.

Третім за рівнем є показники рентабельності активів. Протягом 3-4 кварталів 2020 року вони скоротилися з 18,95% до 11,07%, у 1-2 кварталах 2021 року вони становили відповідно 15,95% і 16,36%.

Відносне податкове навантаження є найвищим на фінансові результати, найменшим – на активи (рис. 2.4).

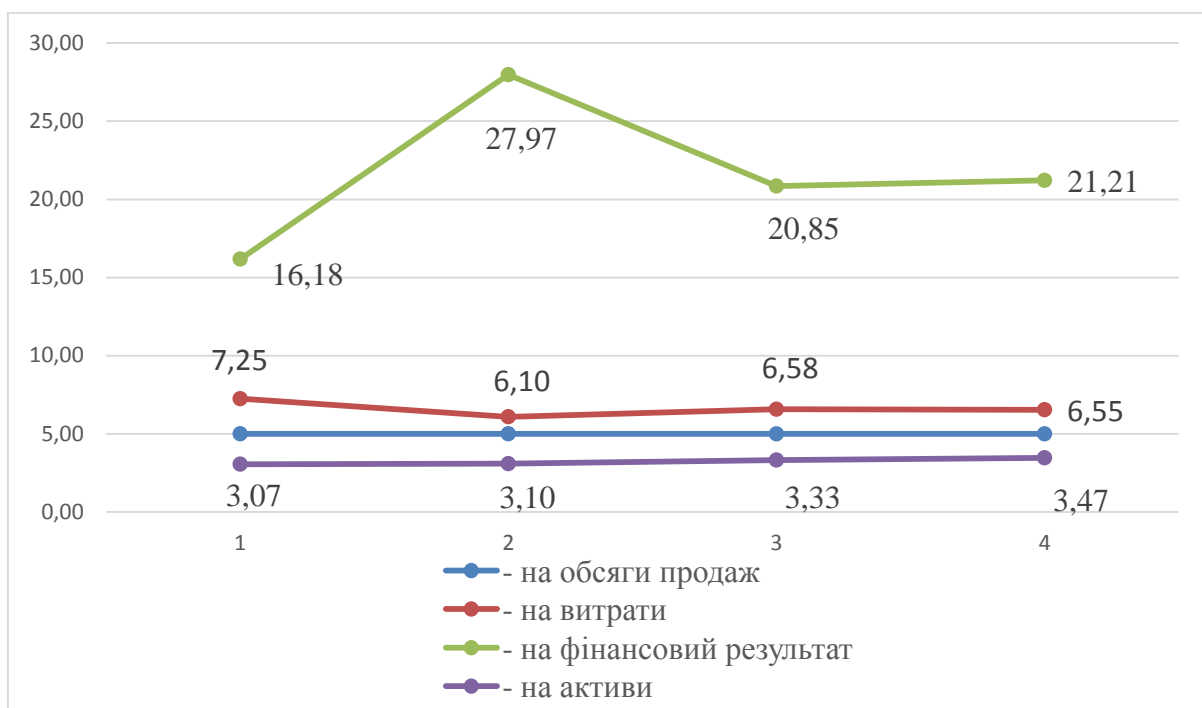

Рис. 2.4 – Динаміка показників податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»

Джерело: власні розрахунки

Протягом 3-4 кварталів 2020 року податкове навантаження на фінансовий результат збільшилося з 16,18% до 27,97%, у 1-2 кварталах 2021 року воно становило відповідно 20,85% і 21,21%.

Податкове навантаження на витрати скоротилося з 7,25% до 6,10%, у 1-2 кварталах 2021 року воно становили відповідно 6,58% і 6,55%.

Податкове навантаження на активи є більш рівномірним і зросло протягом аналізованого періоду з 3,07% до 3,47%.

Податкове навантаження на виручку від реалізації є стабільним і складає 5%, оскільки саме дохід є базою розрахунку єдиного податку.

Для пояснення причин зміни найбільш варіабельного показника податкового навантаження – на фінансовий результат – проведемо факторний аналіз.

Факторна модель податкового навантаження має вигляд:

$$ПН_{фр} = \frac{ЄП}{ФР} * 100, \quad (2.1)$$

де $ПН_{фр}$ – податкове навантаження на фінансовий результат, %;

ЄП – єдиний податок, тис. грн.;

ФР – фінансовий результат, тис. грн.

Зазначена факторна модель відноситься до кратних, до неї можна застосувати спосіб ланцюгових підстановок.

Базисне значення показника у 3 кварталі 2020 року:

$$ПН_{фр3кв.2020} = 30,0 / 185,4 * 100 = 16,18\%$$

Умовне значення показника:

$$ПН_{фр ум} = 32,7 / 185,4 * 100 = 17,64\%$$

Звітне значення показника у 4 кварталі 2020 року:

$$ПН_{фр4кв.2020} = 32,7 / 116,9 * 100 = 27,97\%$$

Абсолютна зміна податкового навантаження:

$$\Delta ПН_{фр} = ПН_{фр4кв.2020} - ПН_{фр3кв.2020} = 27,97 - 16,18 = 11,79\%$$

Зміна податкового навантаження під впливом величини єдиного податку:

$$\Delta ПН_{фр} (ЄП) = ПН_{фр ум} - ПН_{фр3кв.2020} = 17,64 - 16,18 = 1,46\%$$

Зміна податкового навантаження під впливом величини фінансового результату:

$$\Delta ПН_{фр} (ФР) = ПН_{фр4кв.2020} - ПН_{фр ум} = 27,97 - 17,64 = 10,33\%$$

$$\text{Перевірка: } \Delta ПН_{фр} (ЄП) + \Delta ПН_{фр} (ФР) = 1,46 + 10,33 = 11,79\%$$

$$11,79\% = 11,79\%$$

Таким чином, можна зробити висновок, що причиною різкого зростання податкового навантаження у 4 кварталі 2020 року стало як зростання суми єдиного податку, яка знаходиться у прямо пропорційному зв'язку з ним, так і скорочення фінансових результатів, які мають зворотний зв'язок із результуючим показником.

Для визначення сукупного податкового навантаження необхідно знайти суму ЄП та ЄСВ (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Результати розрахунку податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ

Показник	Одиниця виміру	Квартали 2020		Квартали 2021		
		III	IV	I	II	
Дохід від реалізації послуг	тис. грн.	599,2	653,2	733,8	845,6	
Витрати на надання послуг		413,8	536,3	557,8	646,2	
Фінансовий результат		185,4	116,9	176	199,4	
Вартість активів на початок періоду		978,2	1056,2	1103,2	1218,5	
Фонд оплати праці		177,2	199	236,7	258,9	
Єдиний податок за звітний період		30,0	32,7	36,7	42,3	
Єдиний соціальний внесок		39,0	43,8	52,1	57,0	
Разом податкове навантаження		69,0	76,5	88,8	99,3	
Податкове навантаження:		%				
- на обсяги продаж			11,51	11,71	12,10	11,74
- на витрати	16,67		14,26	15,92	15,36	
- на фінансовий результат	37,21		65,42	50,44	49,78	
- на активи	7,05		7,24	8,05	8,15	
- на фонд оплати праці	38,93	38,43	37,50	38,34		

Джерело: власні розрахунки

Сукупне податкове квартальне навантаження протягом аналізованого року збільшилося з 69,0 тис. грн. до 99,3 тис. грн. Воно має стійку тенденцію до зростання і описується лінійною функцією з множинним коефіцієнтом детермінації 0,9918 (рис. 2.5). Найбільшим є відносний рівень податкового навантаження, розрахований за фінансовим результатом.

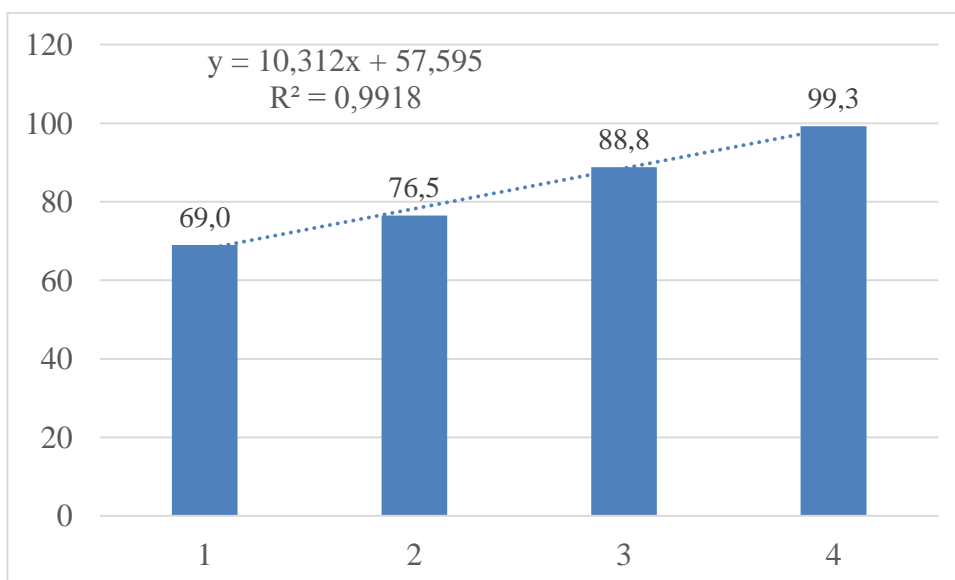

Рис. 2.5 – Динаміка сукупного податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ

Джерело: власні розрахунки

Він збільшився протягом 3-4 кварталів 2020 року з 37,21% до 65,42%, у 1-2 кварталах 2021 року він становив відповідно 50,44% і 49,78%.

Другим за рівнем є податкове навантаження на фонд оплати праці.

Воно коливається на рівні 37%-39%, третім за рівнем є сукупне податкове навантаження на витрати – 14%-17%, четвертим – на обсяги продаж – 11%-12%, п'ятим – на активи – 7%-8%. В умовах аналізованого ФОП підтвердився висновок Дарвай О. М., що основний внесок у податкове навантаження робить не ЄП, а ЄСВ [36, с. 74]. Проте високі рівні оподаткування факторів виробництва дозволяють висунути гіпотезу про неоптимальність застосовуваного режиму оподаткування.

Висновки до розділу 2

1. Об'єктом дослідження є ФОП «Міщенко Діана Сергіївна», яка здійснює такі види діяльності: 62.02 Консультування з питань інформатизації (основний); 63.99 Надання інших інформаційних послуг; 63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність;

62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем. Дата запису про ФОП в ЄДР - 05.02.2020. ФОП здійснює підприємницьку діяльність на території Солом'янського району в місті Києві.

2. Для здійснення підприємницької діяльності ФОП володіє активами: необоротними (комп'ютерна техніка, офісна мебель) та запасами (запасні частини до комп'ютерної техніки, канцелярські товари). Протягом 1 півріччя 2020-1 півріччя 2021 років вартість активів збільшилася більше, ніж втричі. Основну питому вагу у структурі активів мають необоротні активи, представлені виключно основними засобами. Натомість питома вага оборотних активів зросла за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості. Вартість запасів є відносно стабільною і зросла незначно, проте питома вага скоротилася за рахунок зростання частки грошових коштів. Основні засоби мають високе значення коефіцієнту придатності, який незначно скоротився, але все одно перевищує 0,8.

3. Динаміка активів загалом, необоротних і оборотних активів описується поліноміальним трендом (висхідною гілкою) майже функціонально. Виявлені тренди свідчать про стійкість економічного зростання підприємницької діяльності ФОП «Міщенко Діана Сергіївна». Вона фінансується в основному за рахунок власних коштів Міщенко Діани Сергіївни. Але протягом річного періоду частка цих коштів у пасиві скоротилася майже на чверть. При цьому зросла роль зобов'язань у фінансуванні діяльності ФОП, найбільшими темпами зросла кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, також зросли зобов'язання за оплатою праці найманим працівникам, за єдиним податком, за єдиним соціальним внеском. Станом на 01.07.2021 частка у капіталі становить: кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги – 29,19%, по оплати праці - 5,89%, за єдиним податком - на 0,57%, за єдиним соціальним внеском – 0,47%.

4. ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» використовує працю найманих працівників у кількості 4 осіб у 2 півріччі 2020 року і 5 осіб у 1 півріччі 2021

року. Середня заробітна плата у 2 півріччі 2020 року становила 15675 грн./міс., у 1 півріччі 2021 року – 20650 грн., приріст склав майже третину. Вартість витрат ФОП зросла більше, ніж на чверть. Найбільший приріст в абсолютному значенні забезпечили статті оплати праці і матеріальних витрат. Темпи приросту ЄСВ співпадають з темпами приросту оплати праці. Найбільші темпи відносного приросту демонструє статті інших витрат. У структурі витрат найбільша питома приходить на матеріальні витрати, але вона скоротилася. Другою за значущістю є стаття оплати праці, яка зросла. Також зросла питома вага ЄСВ та інших витрат, натомість амортизації – скоротилась. Таким чином, підприємницька діяльність ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» є матеріало- і працемісткою.

5. ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» відноситься до 3-ої групи ПЄП, яке не зареєстровано платником ПДВ і сплачує ЄП у розмірі 5%. Звітним періодом для неї є календарний квартал, а строк подання декларації – протягом 40 днів після закінчення кварталу. Сплата ЄП ФОП здійснюється за місцем податкової адреси – Солом'янський район міста Києва. Аргументами на користь вибору ССО за 3-ою групи для ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» були: менший обсяг облікових операцій, нижчі ставки податку за умови відповідності встановленим вимогам: кількості працівників, обсягів річного доходу, видів господарської діяльності. Протягом річного періоду сума нарахованого єдиного податку становила 141,6 тис. грн., за кварталами вона змінювалася за експоненціальним законом із коефіцієнтом множинної детермінації, що дорівнює 1, тобто функціонально. При підготовці декларації з ЄП ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» дотримується встановлених правил.

6. Оцінку відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» виконано на основі порівняння суми нарахованого єдиного податку з доходом від реалізації послуг, витратами на їх надання, фінансовими результатами, а також із вартістю активів. Бізнес ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» є високорентабельним, проте спостерігається

чітко виражена сезонність зміни показників рентабельності. Найвищими вони є у 3-ому кварталі, найменшими – у 4-ому кварталі, середні значення вони приймають у 1-ому та 2-ому кварталах. Найвищі значення мають показники рентабельності витрат. Другим за рівнем є показники рентабельності продаж, третім - показники рентабельності активів. Відносне податкове навантаження є найвищим на фінансові результати, найменшим – на активи.

7. Для пояснення причин зміни найбільш варіабельного показника податкового навантаження – на фінансовий результат – проведено факторний аналіз. Встановлено, що причиною різкого зростання податкового навантаження у 4 кварталі 2020 року стало як зростання суми єдиного податку, яка знаходиться у прямо пропорційному зв'язку з ним, так і скорочення фінансових результатів, які мають зворотний зв'язок із результируючим показником.

8. Сукупне податкове квартальне навантаження протягом аналізованого року збільшилося з 69,0 тис. грн. до 99,3 тис. грн. Воно має стійку тенденцію до зростання і описується лінійною функцією з множинним коефіцієнтом детермінації 0,9918. Найбільшим є відносний рівень податкового навантаження, розрахований за фінансовим результатом. Високі рівні оподаткування факторів виробництва дозволяють висунути гіпотезу про неоптимальність застосовуваного режиму оподаткування.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Удосконалення методів оцінки і припинення тіньової фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців

Детінізація економіки потребує удосконалення методів оцінки і припинення фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців і нелегальному секторі. Основним нормативно-правовим документом, який є підставою для діагностики тіньового сектора в економіці, є Методичні рекомендації з розрахунку рівня тіньової економіки, прийняті Наказом Міністерства економіки у 2009 році [37]. Визначення тіньової економіки та методи її оцінки наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Визначення тіньової економіки та методи її оцінки

Джерело: побудовано за даними [37]

Дані про діяльність ФОП використовуються для розрахунку тіньової економіки методом «витрати населення - роздрібний товарооборот».

За підсумками 1 кварталу 2021 року рівень тіньової економіки становив 30% ВВП (рис. 3.2).

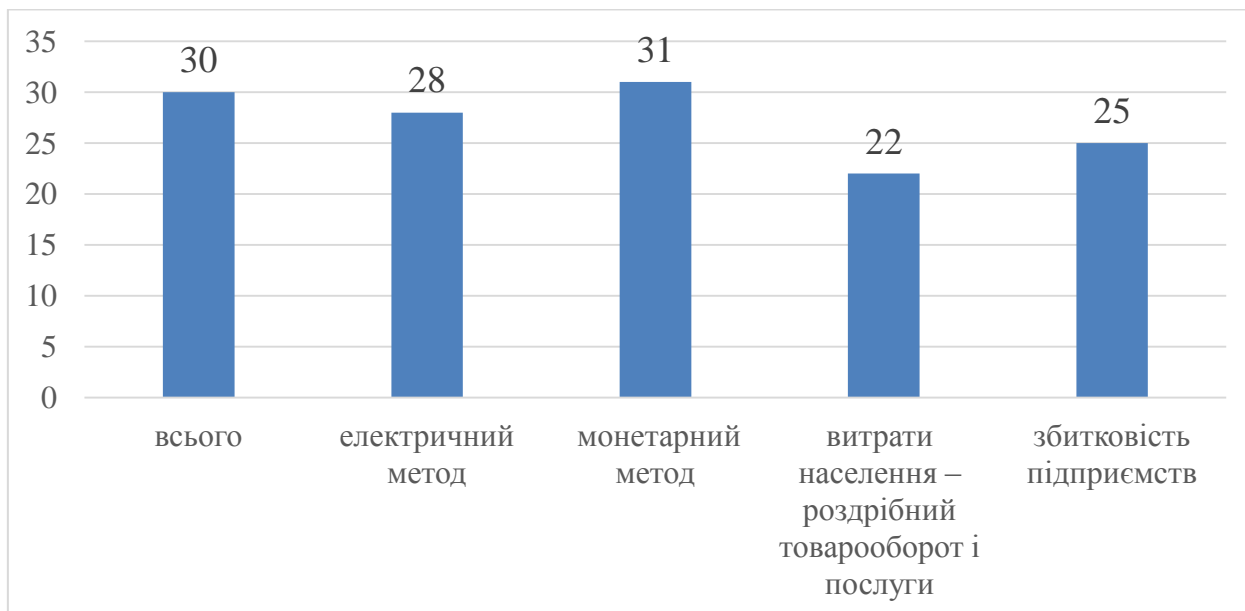

Рис. 3.2. Показники рівня тіньової економіки у 1 кварталі 2021 року, % до ВВП

Джерело: побудовано за даними [38]

Оцінки рівня тіньової економіки, визначені різними методами, суттєво відрізняються. Найбільші значення дає монетарний метод – 31%, найменший метод «витрати населення - роздрібний товарооборот» - 22%. Оцінки рівня тіньової економіки електричним методом та методом збитковості підприємств становить відповідно 28% і 25%.

Удосконалення методів оцінки тіньової економіки сприятиме її диференціація у розрізі суб'єктів господарювання-юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців. Розглянемо цю пропозицію на прикладі співвідношення і вектору динаміки обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) СГД, доданої вартості за витратами виробництва СГД, витрат на персонал (табл. 3.1 – 3.2).

Таблиця 3.1

Динаміка обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) і доданої вартості за витратами виробництва СГД

Рік	усього, тис.грн	з них у фізичних осіб-підприємців, тис.грн	у % до загального показника СГД відповідного виду діяльності
Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) СГД			
2013	2593267068,2	124476821,4	4,8
2014	2885562684,7	161591530,9	5,6
2015	3449879636,6	234591765,6	6,8
2016	4217825735,2	333208149,9	7,9
2017	5328975426,2	456227284,0	8,6
2018	6207687571,8	581230254,2	9,4
2019	6981863748,8	680451574,3	9,7
Додана вартість за витратами виробництва СГД			
2013	1038411303,0	61266261,9	5,9
2014	1293595472,0	59505414,6	4,6
2015	1396286261,2	67021737,6	4,8
2016	1805589105,5	102918629,8	5,7
2017	2257297488,3	157792645,5	7,0
2018	2510656579,2	200075980,3	8,0
2019	2973636234,2	229340446,7	7,7

Джерело: побудовано за даними [38]

Протягом 2013-2019 років внесок ФОП у виробництво продукції (товарів, послуг) збільшився із 4,8% до 9,7%, а у додану вартість – із 5,9% до 7,7%. Натомість динаміка внеску у витрати на персонал є протилежною і скоротилася з 5,3% до 3,2%, у т.ч. по оплаті праці – із 5,3 до 2,8%, по ЄСВ – із 5,4% до 5,0%. Така ситуація ЄСВ наслідком більш високого рівня відрахування ЄСВ ФОПами, усього по суб'єктам господарювання норматив скоротився протягом 2013-2019 років із 35,89% до 21,05%, а по ФОП навіть незначно збільшився – із 36,7% до 36,85%. Це пояснюється можливістю сплачувати ЄСВ із бази в інтервалі від однієї до 15 мінімальних заробітних плат.

Таблиця 3.2

Витрати на персонал СГД України

Рік	витрати на персонал			у тому числі						Норматив ЄСВ	
	усього, тис.грн	з них у фізичних осіб-підприємців, тис.грн	у % до загального показника СГД відповідного виду діяльності	витрати на оплату праці			відрахування на соціальні заходи			Усього, %	ФОП, %
				усього, тис.грн	з них у фізичних осіб-підприємців, тис.грн	у % до загального показника СГД відповідного виду діяльності	усього, тис.грн	з них у фізичних осіб-підприємців, тис.грн	у % до загального показника СГД відповідного виду діяльності		
2013	425164357,0	22573544,4	5,3	312874307,4	16513602,4	5,3	112290049,6	6059942,0	5,4	35,89	36,70
2014	401460630,6	23027534,2	5,7	296437092,3	16836156,9	5,7	105023538,3	6191377,3	5,9	35,43	36,77
2015	432096644,3	18704217,6	4,3	325512877,6	13674852,1	4,2	106583766,7	5029365,5	4,7	32,74	36,78
2016	477294066,3	20683623,0	4,3	394312126,4	14973398,5	3,8	82981939,9	5710224,5	6,9	21,04	38,14
2017	620357322,4	24935356,6	4,0	512426927,5	18224683,5	3,6	107930394,9	6710673,1	6,2	21,06	36,82
2018	790694405,6	31629416,1	4,0	651652612,3	23117614,7	3,5	139041793,3	8511801,4	6,1	21,34	36,82
2019	970688176,6	31133035,1	3,2	801900458,1	22749789,1	2,8	168787718,5	8383246,0	5,0	21,05	36,85

Джерело: побудовано за даними [40]

Дослідженнями Григораш О. В. «встановлено обернений тісний зв'язок між ставкою податку на прибуток та обсягом реалізованої промислової продукції малими підприємствами. Визначено, що зниження ставки може сприяти зростанню обсягів реалізації промислової продукції» [39, с. 6].

Між витратами на персонал ФОП, з однієї сторони, а також обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) і доданої вартості за витратами виробництва ФОП, з іншої, існує тісний прямий кореляційний зв'язок, який становить відповідно 0,834 та 0,893. Кореляційно-регресійні моделі залежності витрат на персонал ФОП (ВП) мають вигляд:

$$\text{ВП}=0,0195*\text{РП}+17490474,92, \quad R^2=0,697 \quad (3.1)$$

$$\text{ВП}=0,0631*\text{ДВ}+16754084,33, \quad R^2=0,797 \quad (3.2)$$

де РП - обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) ФОП, тис. грн.;

ДВ - додана вартість за витратами виробництва ФОП, тис. грн.

Отримані результати можна інтерпретувати таким чином, що на 100 грн. реалізованої продукції і доданої вартості приходиться відповідно 1,95 грн. і 6,31 грн. витрат на оплату праці.

Проте між внеском ФОП у сукупні витрати СГД (ВнВП), з однієї сторони, а також внеском ФОП за обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) (ВнРП) і доданої вартості за витратами виробництва (ВнДВ), з іншої, існує тісний зворотний кореляційний зв'язок, який становить відповідно - 0,9144 та -0,7294.

Кореляційно-регресійні моделі залежності ВнВП мають вигляд:

$$\text{ВнВП} = -0,4109*\text{ВнРП}+7,5, \quad R^2=0,836 \quad (3.3)$$

$$\text{ВнВП} = -0,45549*\text{ВнДВ}+7,24, \quad R^2=0,532 \quad (3.4)$$

Отримані результати можна інтерпретувати таким чином, що при збільшенні внеску ФОП у обсяг реалізованої продукції по національній економіці на 1% внесок у витрати праці скорочується на 0,41%. При збільшенні внеску ФОП у обсяг доданої вартості по національній економіці на 1% внесок у витрати праці скорочується на 0,455%.

Зазначене може свідчити про тінізацію трудових відносин і виплату заробітної плати в конвертах. «Розроблені моделі множинної лінійної регресії дозволяють встановити статистично вірогідний сукупний вплив податків на соціально-економічні показники національної економіки. Удосконалено теоретичні та логічні підходи до вивчення макроекономічного впливу податків за допомогою модифікації фіскальної ефективності оподаткування, що дає можливість враховувати взаємозв'язок системи оподаткування під час здійснення макроекономічної політики» [41, с. 264].

Найбільш поширеним у світі інститутом припинення діяльності (ліквідації суб'єкта підприємницької діяльності) є банкрутство [42, 43].

Інститут банкрутства виник в Україні в 1992 році у зв'язку з прийняттям Закону України «Про банкрутство» і поширювався спочатку тільки на юридичних осіб, його редакція 2000 року, яка змінила його назву на Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», поширила сферу дію процедур банкрутства на «громадян-підприємців», а з 2012 року у Законі вживалося звичне нам слово ФОП [44].

Інститут банкрутства ФОН відповідає інтересам як держави, так і підприємця, оскільки податково-контрольні органи позбуваються «безнадійних» платників податків, зменшують обсяг тіньового сектора економіки. ФОП отримують можливість цивілізовано, в рамках діючого правового поля, відновити статус повноцінного «учасника цивільно-правових відносин та звільнитися від свавілля колекторських компаній» [45, с. 209].

Кодекс України з процедур банкрутства поширює поняття «боржника» на юридичні, фізичні особи, а також ФОП. Алгоритм визнання ФОП банкрутом наведено на рис. 3.3.

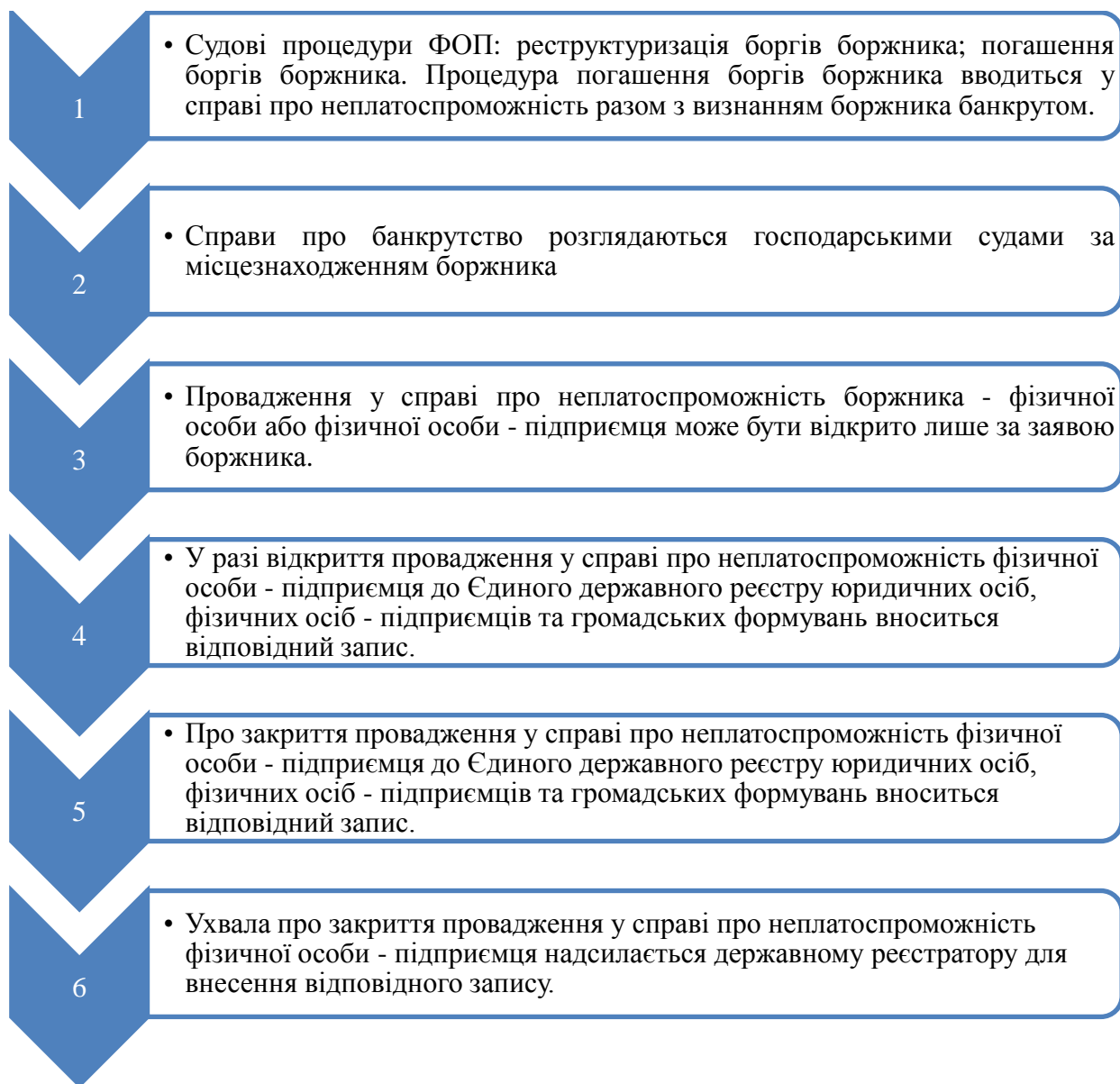

Рис. 3.3. Алгоритм визнання ФОП банкрутом

Джерело: побудовано за даними [46]

«Підставою для визнання фізичної особи-підприємця банкрутом є його нездатність задовольнити вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та/або виконати обов'язок із сплати обов'язкових платежів. Разом із заявою про порушення справи про банкрутство ФОП має надати план погашення

боргів, який включає: строк його виконання; розмір суми, яка щомісяця залишається боржнику – ФОП та членам його сім'ї для споживання; розмір суми, яка буде щомісяця надаватися для погашення вимог кредиторів. Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням учасників провадження у справі про банкрутство ФОП змінити план погашення боргів» [47, с. 8]. Вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) ФОП задовольняються у другу чергу, після зобов'язань, забезпечених заставою.

Основними напрямками детінізації діяльності ФОП на основі процедур банкрутства є: «врегулювання питання застосування у провадженні в справах про банкрутство фізичних осіб-підприємців судових процедур розпорядження майном та санації, з уточненням підстав та умов їх застосування; уточнення положень щодо можливості порушення справи про банкрутство фізичної особи-підприємця також з ініціативи кредиторів; конкретизація підстав щодо відкриття провадження у справах про банкрутство фізичних осіб-підприємців як окремих СГД» [48, с. 111].

Кодекс України з процедур банкрутства визначає судові процедури припинення діяльності і ліквідації ФОП. До позасудових форм захисту інтересів держави відноситься інститут виконавчого напису нотаріуса, який забезпечує оформлення у спрощеному порядку стягнення податкового боргу ФОП, дозволяє оперативно компенсувати втрачені бюджетні кошти. «Правова природа нотаріальної форми захисту прав, змістом якої є виконавчий напис, полягає у юрисдикційному підтвердженні безспірності обов'язку боржника, що породжує правовий наслідок у вигляді стягнення грошових сум або витребування майна у безспірному порядку. Призначення виконавчого напису, окрім Рзділ асвідчення факту та надання йому юридичної вірогідності, є поновлення та визнання порушених прав суб'єктів цивільних правовідносин спеціально уповноваженим суб'єктом – нотаріусом. Способом захисту права нотаріусом є примусове виконання обов'язку в натурі шляхом стягнення грошових коштів або передачі чи поверненні

майна, а також визнання права звернення стягнення на заставлене майно» [49, с. 25]. Разом із тим виконавчий надпис нотаріуса може бути інструментом охорона прав і захисту законних інтересів ФОП. Найчастіше вони звертаються до нотаріусів за посвідченням правочинів (договорів) для забезпечення додаткових гарантій їх законності та дійсності [50, с. 153]. Це стосується договорів оренди рухомого і нерухомого майна, купівлі-продажу нерухомості, транспортних засобів тощо.

Юридичний статус ФОП засвідчує її право на зайняття самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. У господарських відносинах статус ФОП подібний до статусу юридичної особи, а в приватних він залишається громадянином – фізичною особою. Тому в процесі подання позовів органів державного управління та припинення діяльності ФОП необхідно розмежовувати ці різні сфери відносин. Відповідно до статті 51 Цивільного Кодексу України нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, поширюються на ФОП [51]. Закон України «Про виконавче впровадження» визначає такі ознаки ідентифікації ФОП - дата народження боржника – ФОП, реєстраційний номер облікової карти платника податків, реєстраційний номер облікової картки фізичної особи – платника податків [52]. Відповідно до новел законодавства необхідно внести зміни у зміст атрибутів форми виконавчого документа Автоматизована система виконавчого провадження для унормування представницької діяльності органів державного управління в питань податкового арешту активів, їх податкової застави, припинення діяльності ФОП [53, с. 13].

Штрафні санкції за порушення податкового законодавства є засобом відшкодування втрачених фінансів. Особливий порядок їх стягнення існує щодо ЄСВ, який не входить до системи оподаткування [54, с. 25]. При цьому слід мати на увазі, що порядок його нарахування, обчислення і сплати регулюється виключно Законом України «Про збір та облік єдиного внеску

на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [4] та листом Пенсійного фонду України «Щодо застосування фінансових санкцій у разі сплати ЄСВ на неналежний рахунок» [55].

3.2. Моделювання обсягів податкових платежів фізичних осіб-підприємців залежно від відносного рівня податкового навантаження

Єдиний податок як джерело формування податкових надходжень Зведеного бюджету України зміцнює свою потужність, протягом 2018-2020 років його надходження зросли з 29564,2 млн грн до 38031 млн. грн. (рис. 3.4). Динаміка описується лінійним трендом із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9612 і коефіцієнтом перед фактором часу 4233,4 млн. грн., який характеризує щорічну швидкість приросту надходжень.

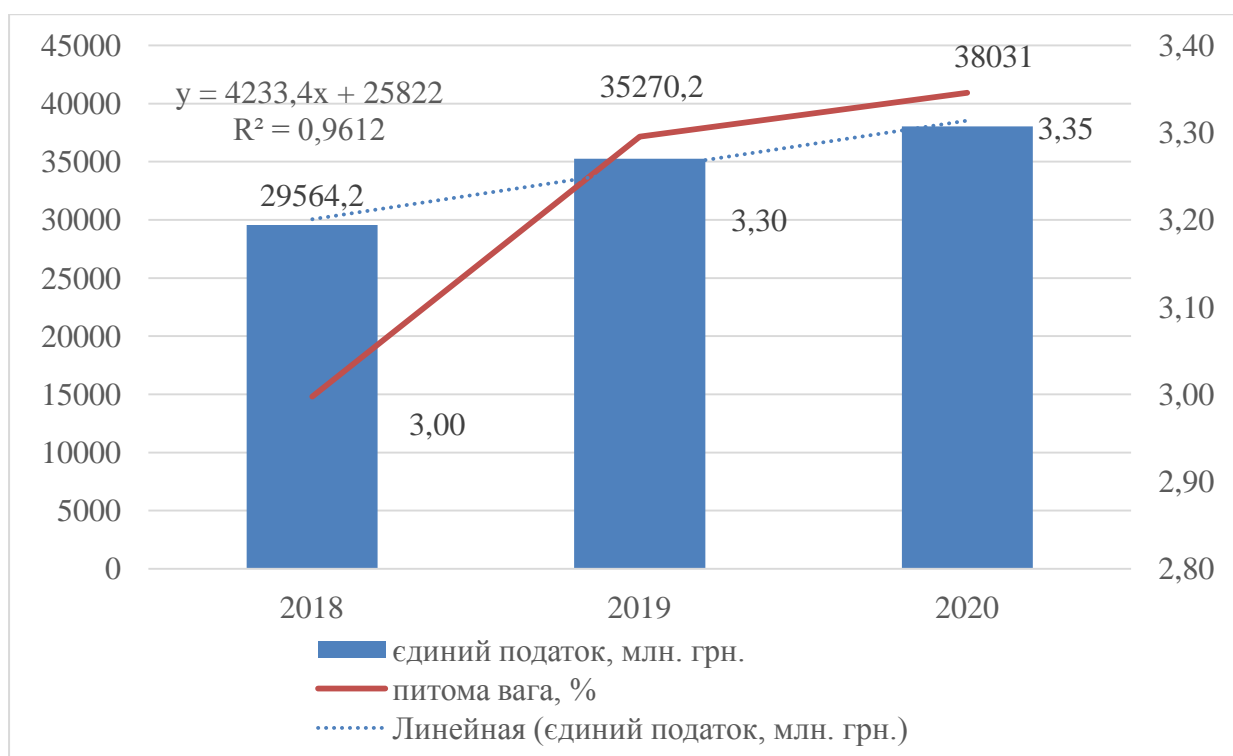

Рис. 3.4. Динаміка надходжень єдиного податку до Зведеного бюджету України та їх питомої ваги у податкових надходженнях

Джерело: побудовано за даними [56]

Питома вага єдиного податку у податкових надходженнях Зведеного бюджету України протягом 2018-2020 років зросла з 3,0% до 3,35%.

Для моделювання податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ розглянемо такі варіанти:

- 1) реєстрація платником ПДВ і сплата ЄП за ставкою 3%;
- 2) зниження ЄСВ до мінімального рівня – 1430 грн./міс. на застраховану особу – 1 варіант;
- 3) підвищення рівня ЄСВ до 36% (середня ставка по ФОП в національній економіці) – 2 варіант;
- 4) перехід на загальну систему оподаткування – 3 варіант.

Розрахунки доводять (табл. 3.3), що ФОП не вигідно реєструватися платником ПДВ, оскільки сума ПДВ і ЄП, розрахованого виходячи зі ставки 8%, у середньому у 2,5 рази більше, ніж при сплаті ЄП за ставкою 5%..

Таблиця 3.3

Результати розрахунку податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за умови реєстрації платником ПДВ і сплати ЄП за ставкою 3%

Показник	Одиниця виміру	Квартали 2020		Квартали 2021		Разом
		ІІІ	ІV	І	ІІ	
Дохід від реалізації послуг	тис. грн.	599,2	653,2	733,8	845,6	2831,8
Податкове зобов'язання		99,87	108,87	122,30	140,93	471,97
Витрати на надання послуг, що є об'єктом оподаткування ПДВ		236,6	337,3	321,1	387,3	1282,3
Податковий кредит		39,43	56,22	53,52	64,55	213,72
Сума ПДВ		60,43	52,65	68,78	76,38	258,24
Єдиний податок за звітний період (за ставкою 3%)		18,0	19,6	22,0	25,4	85
Разом ПДВ та ЄС - проєкт		78,4	72,2	90,8	101,8	343,2
Єдиний податок (за		30,0	32,7	36,7	42,3	141,7

ставкою 5%) - факт						
Співвідношення проекту і факту	коэф.	2,61	2,21	2,47	2,41	-

Джерело: власні розрахунки

Оподаткування ФОП «Мішенко Діана Сергіївна» за загальною системою дає найбільшу абсолютну суму річного податкового навантаження у сумі 496,64 тис. грн., а також найвищі відносні показники (окрім фінансового результату), зокрема податкове навантаження на фонд оплати праці становить в цьому випадку 56,97% (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Результати оптимізаційного розрахунку податкового навантаження ФОП «Мішенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ, а також в умовах переходу на звичайну систему оподаткування

Показник	Одиниця виміру	2 півріччя 2020 – 1 півріччя 2021			
		Факт	1 варіант	2 варіант	3 варіант
Дохід від реалізації послуг	тис. грн.	2831,8	2831,8	2831,8	2831,8
Витрати на надання послуг		2154,1	2039,4	2276	2154,1
Фінансовий результат		677,7	792,4	555,8	677,7
Вартість активів на початок періоду		4356,1	4356,1	4356,1	4356,1
Фонд оплати праці		871,8	871,8	871,8	871,8
Єдиний податок за звітний період		141,7	141,7	141,7	-
Єдиний соціальний внесок		191,9	77,2	313,8	191,9
Разом податкове навантаження		333,6	218,9	455,5	496,64
ПДВ					258,24
Податок на прибуток (ставка 18%)					46,5
Податкове навантаження:	%				
- на обсяги продаж		11,51	7,73	16,09	17,54
- на витрати		16,67	10,73	20,01	23,06
- на фінансовий результат		37,21	27,62	81,95	73,28
- на активи		7,05	5,03	10,46	11,40
- на фонд оплати праці	38,93	25,11	52,25	56,97	

Джерело: власні розрахунки

У досліджуваного ФОП витрати на оплату праці є основною статтею витрат, на яку приходиться більше 40% загальних витрат. Аналогічна ситуація притаманна більшості вітчизняних ФОП.

Перехід на спрощену систему оподаткування за 3-ою групою ПЄП дозволило знизити абсолютну суму податкового навантаження до 333,6 тис. грн., а відносно навантаження на фонд оплати праці до 38,93%. «Незважаючи на суттєве зменшення окремих ставок податків внаслідок податкової реформи, загальне податкове навантаження малих підприємств у випадку суттєвої частки витрат на заробітну плату і високих значень питомої собівартості вироблюваної продукції не тільки не зменшилось, але й суттєво посилилось за рахунок обов'язкової сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Водночас за високих значень питомих витрат підприємства навіть незначне зменшення у звітності його витрат на заробітну плату призводить до суттєвого зменшення податкового навантаження» [57, с. 446].

Результати оптимізаційного розрахунку податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ свідчать, що найменші рівні податкового навантаження дає 1-ий варіант – з мінімально встановленими розмірами ЄСВ, однак він не сприятиме легалізації заробітної плати і детінізації економіки. По 2-ому варіанту пропорційно зміні величини ЄСВ змінилось податкове навантаження на продажі, активи і фонд оплати праці (в 1,635 разів). Непропорційно зросло податкове навантаження на витрати (1,2 рази) – з регресом і на фінансові результати (2,2 рази) – з прогресом, оскільки витрати і фінансові результати знаходяться у зворотному зв'язку. Найбільш значущим є критерій податкового навантаження на витрати, тому що вони є джерелом фінансування ЄСВ. Вибір робимо на користь 2 варіанту, а саме до підвищення рівня ЄСВ до середнього по національній економіці, оскільки це посилить соціальну захищеність найманих працівників ФОП і знизить ризики укладання неофіційних трудових угод.

3.3. Податкові пільги і стимули у системі детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців

Важливість використання податкових пільг і стимулювання детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців визначається їх важливою роллю у «вирішенні економічних і соціальних завдань держави, а саме: зміцнення економічної бази регіонів, швидке насичення ринку товарами та послугами, послаблення монополізму, розвиток конкуренції, забезпечення зайнятості значної частини населення» [58, с. 174]. Для досягнення окреслених завдань податкова політика держави має носити стимулюючий характер шляхом зменшення податкового навантаження, використання альтернативних режимів оподаткування.

Для визначення суб'єктів і об'єктів стимулювання детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців проаналізуємо розподілення надходжень ЄП між бюджетами різних рівнів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розподілення надходжень ЄП між бюджетами різних рівнів

Рік	Всього	Бюджети					
		обласні, міста Києва	міст обласного значення	міст районного значення	селищні	сільські	об'єднаних територіальних громад
Млн. грн.							
2018	29564,2	5486,4	12721,7	1173,9	1110,7	5772,4	3299,1
2019	35270,2	6915,6	15701,5	1321,5	1154,0	5811,2	4366,3
2020	38031,0	7625,9	14248,9	1348,2	1180,9	5837,8	7789,3
Структура, %							
2018	100	18,56	43,03	3,97	3,76	19,52	11,16
2019	100	19,61	44,52	3,75	3,27	16,48	12,38
2020	100	20,05	37,47	3,55	3,11	15,35	20,48

Джерело: власні розрахунки

Найбільша частка ЄП поступає у бюджети міст обласного значення, проте вона скоротилася з 43,03% до 37,47%, другими за значеннями є обласні бюджети і бюджет міста Києва (зростання із 18,56% до 20,05%), а також сільські бюджети (скорочення з 19,52% до 15,35%). Значно зросла питома вага територіальних громад (із 11,16% до 20,48%). Найменшою є частка селищних бюджетів (скорочення з 3,76% до 3,11%).

Проблема розробки механізмів податкового стимулювання є актуальною для усіх без виключення пострадянських країн відповідно за закону залежності від траєкторії попереднього розвитку, коли протягом більше, ніж сімдесяти років, в Радянському Союзі не існувало податків. У процесі пошуку вирішення проблеми кожна країна намагається зробити власну модель, а їх різноманіття можна представити рис. 3.5.

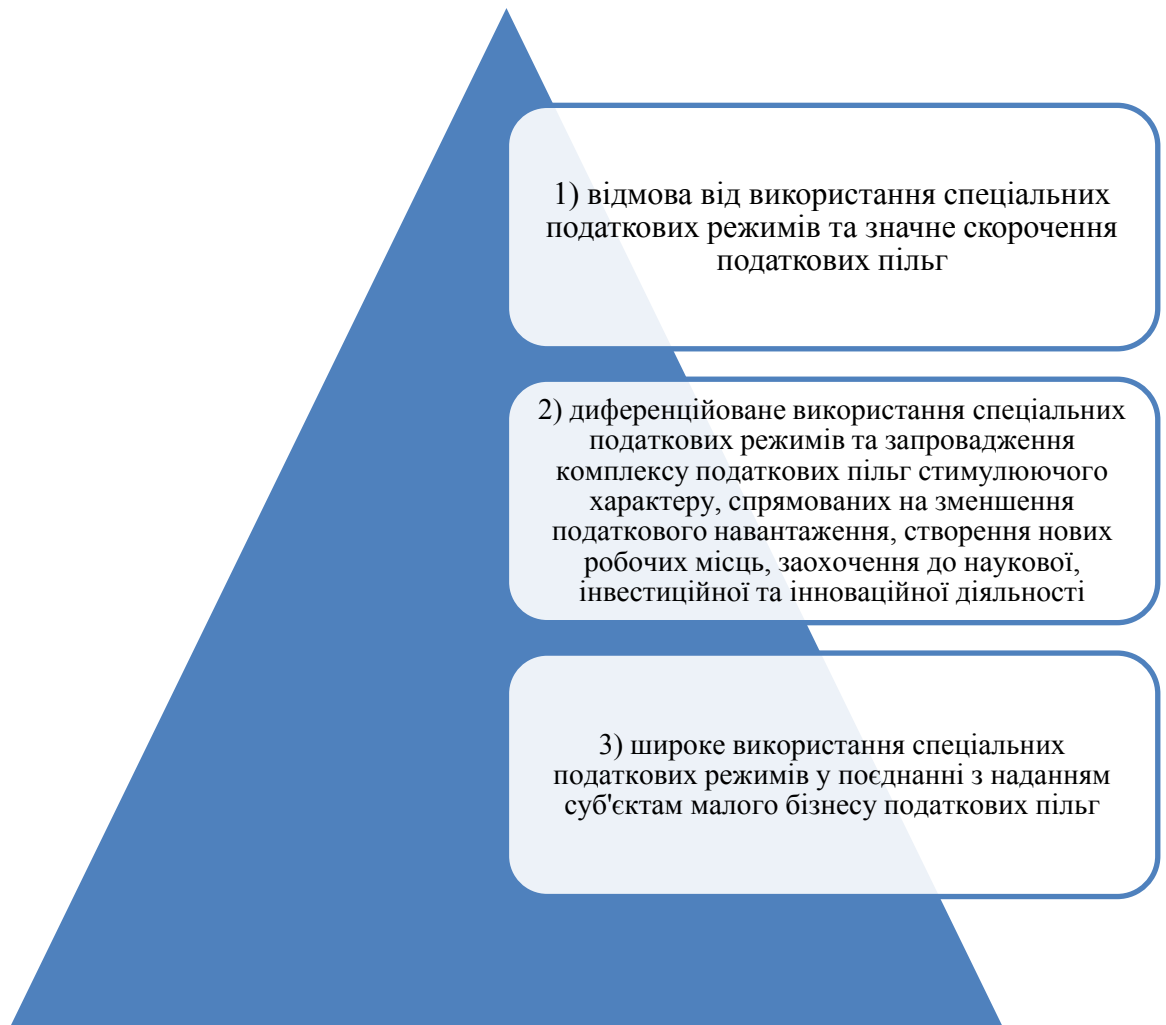

Рис. 3.5. Моделі податкового стимулювання малого підприємництва

Джерело: побудовано за даними [59, с. 63]

Їх оцінка дозволяє зробити висновок, що перша модель не є прийнятною для України, оскільки перехід ФОП на загальну систему оподаткування значно збільшить фіскальне навантаження і спонукатиме підприємців до переходу в тіньовий сектор. Третій варіант не конкретизує цільову спрямованість податкових пільг і не дозволить адресно впливати на певні види економічної діяльності чи конкретних суб'єктів. Найбільш виваженим вважаємо другий варіант, який містить чіткі таргети - створення робочих місць, стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності. Дієвість останнього передбачає встановлення критеріїв, яким повинен відповідати суб'єкт інноваційно-інвестиційного підприємництва, який може використовувати спеціальний режим оподаткування. «З метою активізації інноваційної діяльності доцільно застосовувати знижену на 50% ставку податку на прибуток підприємств та ставку єдиного податку для фізичних і юридичних осіб» [60, с. 12].

Стимулюванню інноваційно-інвестиційної діяльності сприятиме режим, за якого підприємство звільняється від оподаткування терміном на три роки за умови реінвестування щонайменше половини чистого прибутку у власний розвиток. Зазначений податковий режим матиме подвійний вплив на національну економіку: суб'єкт МП матиме змогу фінансувати розширене відтворення, акумулювати зростаючі прибутки, оподаткування яких буде наповнювати державний бюджет. Буй Т. Г., Прімерова О. К. пропонують вводити зазначений податковий режим для усіх СГД, як діючих, так і новостворених [61].

Диференційоване використання спеціальних податкових режимів за 2-ою моделлю не слід плутати з обмеженням їх використання, а трактувати як альтернативне. Воно є: а) заходом, орієнтованим на створення середнього класу; б) проявом демократизації суспільства, коли платники податків отримують можливість моделювання власного податкового навантаження з урахуванням стану зовнішнього середовища, оцінки внутрішніх резервів, наявних планів щодо розвитку бізнесу; в) інструментом зміну характеристик

системи адміністрування податків – від фіскальної спрямованості, громіздкості до стимулювання, зрозумілості, лібералізації. Нова інституційна побудова податкової системи України досягається скороченням кількості податків і зборів, спрощенням ведення фінансового, податкового обліку, формування фінансової і податкової звітності, використання електронних каналів обміну інформацією між платниками податків і фіскальними органами тощо.

«Об'єктивна необхідність появи альтернативного оподаткування зумовлена, з одного боку, недоліками, які притаманні чинній податковій системі України, її складністю, внутрішніми суперечностями, неузгодженістю основних податкових законів з іншими галузями законодавства та переважно фіскальною спрямованістю, а з іншого – специфікою сучасного етапу розвитку національної економіки, який вимагає першочергового системного стимулювання розвитку малого підприємництва» [62, с. 118].

Стимулюючий вплив податкової політики повинен мати синергетичний ефект і асоціюватися не тільки з рівнем податкового навантаження, але і з податковою дисципліною, податковою культурою, орієнтованою на принцип соціальної відповідальності і добровільну сплату податків. Має змінитися філософія відносин між платниками податків і податківцями, які мають робити акцент на надання інформаційних, консультаційних, сервісних функцій.

Важливим чинником детінізації податкових відносин є забезпечення прозорості адміністрування податків. Протягом останнього часу було зроблено багато в цьому напрямку, а саме [63, с. 13]: в ЄДР об'єднано інформацію, яка раніше містилася у різних реєстрах, яка містить вичерпні відомості про СГД; забезпечено вільний та безоплатний доступ у мережі Інтернет до всіх відомостей з ЄДР про СГД - юридичних і фізичних осіб (виключення становлять відомості особистого та технічного характеру, зокрема адреса місця проживання); надання можливостей усім бажаючим

робити безкоштовні запити у ЄДР; створено систему контролю адміністрування ЄДР з позицій безпеки і конфіденційності.

Для подальшої детінізації національної економіки необхідно реалізувати комплекс таких заходів: знизити корупцію у всіх гілках влади, полопати правовий нігілізм суспільства, завершити впровадження міжнародних стандартів обліку і звітності, знайти оптимальну точку податкового навантаження, яка стимулювала би процеси розширеного відтворення і забезпечувала би достатній обсяг податкових надходжень до бюджету, створити інвестиційну альтернативу нелегальним капіталам; подолати організовану злочинність, усунути адміністративні бар'єри функціонування бізнесу, відновити повагу до історичних традицій і етичних норм українського народу, популяризувати кодекси корпоративної, банківської, робітничої честі.

Висновки до розділу 3

1. Встановлено, що основним нормативно-правовим документом, який є підставою для діагностики тіньового сектора в економіці, є Методичні рекомендації з розрахунку рівня тіньової економіки, прийняті Наказом Міністерства економіки у 2009 році. Дані про діяльність ФОП використовуються для розрахунку тіньової економіки методом «витрати населення - роздрібний товарооборот». За підсумками 1 кварталу 2021 року рівень тіньової економіки становив 30% ВВП. Оцінки рівня тіньової економіки, визначені різними методами, суттєво відрізняються. Найбільші значення дає монетарний метод – 31%, найменший метод «витрати населення - роздрібний товарооборот» - 22%. Оцінки рівня тіньової економіки електричним методом та методом збитковості підприємств становить відповідно 28% і 25%. Удосконалення методів оцінки тіньової економіки сприятиме її диференціація у розрізі суб'єктів господарювання-юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців.

2. Для альтернативної оцінки рівня тіньової діяльності ФОП надано оцінку співвідношенню і вектору динаміки обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) СГД, доданої вартості за витратами виробництва СГД, витрат на персонал. Протягом 2013-2019 років внесок ФОП у виробництво продукції (товарів, послуг) збільшився із 4,8% до 9,7%, а у додану вартість – із 5,9% до 7,7%. Натомість динаміка внеску у витрати на персонал є протилежною і скоротилася з 5,3% до 3,2%,

3. Між витратами на персонал ФОП, з однієї сторони, а також обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) і доданої вартості за витратами виробництва ФОП, з іншої, існує тісний прямий кореляційний зв'язок, що дало можливість побудувати кореляційно-регресійні моделі. Проте між внеском ФОП у сукупні витрати СГД, з однієї сторони, а також внеском ФОП за обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) і доданої вартості за витратами виробництва, з іншої, існує тісний зворотний кореляційний зв'язок. Отримані результати можна інтерпретувати таким чином, що при збільшенні внеску ФОП у обсяг реалізованої продукції по національній економіці на 1% внесок у витрати праці скорочується на 0,41%. При збільшенні внеску ФОП у обсяг доданої вартості по національній економіці на 1% внесок у витрати праці скорочується на 0,455%. Зазначене може свідчити про тінізацію трудових відносин і виплату заробітної плати в конвертах. Запропоновано механізми припинення тіньової діяльності ФОП на основі інституту банкрутства і виконавчого надпису нотаріуса.

4. Надано оцінку бюджетного потенціалу єдиного податку як джерела формування податкових надходжень Зведеного бюджету України, протягом 2018-2020 років його надходження зросли з 29564,2 млн грн до 38031 млн. грн. Динаміка описується лінійним трендом із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9612 і коефіцієнтом перед фактором часу 4233,4 млн. грн., який характеризує щорічну швидкість приросту надходжень. Питома вага єдиного податку у податкових надходженнях Зведеного бюджету України протягом 2018-2020 років зростає з 3,0% до 3,35%.

5. Для моделювання податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ розглянуто такі варіанти: реєстрація платником ПДВ і сплата ЄП за ставкою 3%; зниження ЄСВ до мінімального рівня – 1430 грн./міс. на застраховану особу; підвищення рівня ЄСВ до 36% (середня ставка по ФОП в національній економіці); перехід на загальну систему оподаткування. Розрахунки показали, що найвищий рівень податкового навантаження притаманний загальній системі оподаткування, використання спрощених режимів дозволяє його знизити.

6. Для визначення суб'єктів і об'єктів стимулювання детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців проаналізовано розподілення надходжень ЄП між бюджетами різних рівнів. Показано, що його найбільша частка поступає у бюджети міст обласного значення, проте вона скоротилася, другими за значеннями є обласні бюджети і бюджет міста Києва (зростання), а також сільські бюджети (скорочення). Значно, майже вдвічі, зросла питома вага територіальних громад. Найменшою є частка селищних бюджетів. З огляду на вказане основні стимули щодо детінізації діяльності ФОП необхідно застосовувати на місцевому рівні.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що існує дві альтернативні системи оподаткування для ФОП: загальна та спрощена. Першу може обрати кожний суб'єкт господарювання, зареєстрований як фізична особа – підприємець, другу – тільки ті особи, які виконують низку встановлених вимог. Податкове навантаження ФОП складається з ЄП і внеску до Пенсійного фонду України.

2. Вибір платником ЄП тієї чи іншої групи має свої переваги і недоліки. Безумовною перевагою 1-ої і 2-ої групи є фіксований характер платежів, 3-ої – відсутність обов'язку сплачувати ЄП за умови, якщо господарська діяльність не проводиться, з огляду на пропорційність оподаткування. Ставки ЄП встановлюються відповідними органами місцевого самоврядування. Податкове навантаження на ФОП зростає щороку при перегляді базових показників для обчислення сум ЄП та ЄСВ – мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму на працездатну особу. Зазначене позитивно впливає на величину доходів бюджету, але знижує привабливість ССО для ФОП.

3. Визначено переваги і недоліки загальної та спрощеної системи оподаткування. Перевагою ССО є менш жорсткі вимоги до використання РРО (річний дохід більше 1 млн грн), а також відсутність імперативної вимоги реєструватися як платник ПДВ (можливість сплачувати ЄП за ставкою 5% у 3-ій групі). Утім загальна система оподаткування може бути привабливою для ФОП із невисокими доходами, а також із середніми та значними за умов їх низькорентабельної чи збиткової діяльності в окремі періоди. До того ж вона є більш універсальною, оскільки поширюється на будь-які незаборонені законом види діяльності, не обмежує чисельність найманих працівників та обсяг доходу. Удосконалення загальної системи оподаткування ФОП пров'язано з наведенням у Податковому Кодексі алгоритму визначення об'єкту оподаткування, наданням ФОП права використовувати прискорені методи амортизації і переносити збитки на наступний звітний період до їх повного погашення. Недоліками ССО є

наявність обмежень щодо чисельності найманих працівників, певних видів економічної діяльності, обсягу річного доходу, а також примусовий характер реєстрації платником ПДВ, за виключенням 3-ої групи. Таким чином, ФОП мають великі можливості для податкового планування і управління своїм податковим навантаженням у рамках звичайної і ССО.

4. Надано оцінку кількісним і якісним процесам становлення ФОП як інституту ринкової економіки в Україні протягом 2010-2020 років, встановлено такі тенденції: на них приходиться більше 80% кількості суб'єктів господарювання та більше чверті зайнятих осіб в економіці, скорочення кількості та відновлення до зростання протягом останніх років, низька потужність у створенні робочих місць і переважна самозайнятість, висока концентрація в місті Києві.

5. Об'єктом дослідження є ФОП «Міщенко Діана Сергіївна». Для здійснення підприємницької діяльності ФОП володіє активами: необоротними (комп'ютерна техніка, офісна мебель) та запасами (запасні частини до комп'ютерної техніки, канцелярські товари). Динаміка активів загалом, необоротних і оборотних активів описується поліноміальним трендом (висхідною гілкою) майже функціонально. Виявлені тренди свідчать про стійкість економічного зростання підприємницької діяльності ФОП «Міщенко Діана Сергіївна». Вона фінансується в основному за рахунок власних коштів Міщенко Діани Сергіївни. Але протягом річного періоду частка цих коштів у пасиві скоротилася майже на чверть. При цьому зросла роль зобов'язань у фінансуванні діяльності ФОП, найбільшими темпами зросла кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, також зросли зобов'язання за оплатою праці найманим працівникам, за єдиним податком, за єдиним соціальним внеском.

6. ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» використовує працю найманих працівників у кількості 4 осіб у 2 півріччі 2020 року і 5 осіб у 1 півріччі 2021 року. Середня заробітна плата у 2 півріччі 2020 року становила 15675 грн./міс., у 1 півріччі 2021 року – 20650 грн., приріст склав майже третину.

ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» відноситься до 3-ої групи ПЄП, яке не зареєстровано платником ПДВ і сплачує ЄП у розмірі 5%. Звітним періодом для неї є календарний квартал, а строк подання декларації – протягом 40 днів після закінчення кварталу. Сплата ЄП ФОП здійснюється за місцем податкової адреси – Солом'янський район міста Києва.

7. Оцінку відносного рівня податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» виконано на основі порівняння суми нарахованого єдиного податку з доходом від реалізації послуг, витратами на їх надання, фінансовими результатами, а також із вартістю активів. Бізнес ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» є високорентабельним, проте спостерігається чітко виражена сезонність зміни показників рентабельності. Найвищими вони є у 3-ому кварталі, найменшими – у 4-ому кварталі, середні значення вони приймають у 1-ому та 2-ому кварталах. Найвищі значення мають показники рентабельності витрат. Другим за рівнем є показники рентабельності продаж, третім - показники рентабельності активів. Відносне податкове навантаження є найвищим на фінансові результати, найменшим – на активи. Сукупне податкове квартальне навантаження протягом аналізованого року збільшилося з 69,0 тис. грн. до 99,3 тис. грн. Воно має стійку тенденцію до зростання і описується лінійною функцією з множинним коефіцієнтом детермінації 0,9918. Найбільшим є відносний рівень податкового навантаження, розрахований за фінансовим результатом.

8. Дані про діяльність ФОП використовуються для розрахунку тіньової економіки методом «витрати населення - роздрібний товарооборот». За підсумками 1 кварталу 2021 року рівень тіньової економіки становив 30% ВВП. Оцінки рівня тіньової економіки, визначені різними методами, суттєво відрізняються. Найбільші значення дає монетарний метод – 31%, найменший метод «витрати населення - роздрібний товарооборот» - 22%. Оцінки рівня тіньової економіки електричним методом та методом збитковості підприємств становить відповідно 28% і 25%. Удосконалення методів оцінки

тіньової економіки сприятиме її диференціація у розрізі суб'єктів господарювання-юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців.

9. Для альтернативної оцінки рівня тіньової діяльності ФОП надано оцінку співвідношенню і вектору динаміки обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) СГД, доданої вартості за витратами виробництва СГД, витрат на персонал. Протягом 2013-2019 років внесок ФОП у виробництво продукції (товарів, послуг) збільшився із 4,8% до 9,7%, а у додану вартість – із 5,9% до 7,7%. Натомість динаміка внеску у витрати на персонал є протилежною і скоротилася з 5,3% до 3,2%. Між витратами на персонал ФОП, з однієї сторони, а також обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) і доданої вартості за витратами виробництва ФОП, з іншої, існує тісний прямий кореляційний зв'язок, що дало можливість побудувати кореляційно-регресійні моделі. Проте між внеском ФОП у сукупні витрати СГД, з однієї сторони, а також внеском ФОП за обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) і доданої вартості за витратами виробництва, з іншої, існує тісний зворотний кореляційний зв'язок. Зазначене може свідчити про тінізацію трудових відносин і виплату заробітної плати в конвертах. Запропоновано механізми припинення тіньової діяльності ФОП на основі інституту банкрутства і виконавчого надпису нотаріуса.

10. Надано оцінку бюджетного потенціалу єдиного податку як джерела формування податкових надходжень Зведеного бюджету України, протягом 2018-2020 років його надходження зросли з 29564,2 млн грн до 38031 млн. грн. Динаміка описується лінійним трендом із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9612 і коефіцієнтом перед фактором часу 4233,4 млн. грн., який характеризує щорічну швидкість приросту надходжень. Питома вага єдиного податку у податкових надходженнях Зведеного бюджету України протягом 2018-2020 років зростає з 3,0% до 3,35%.

11. Для моделювання податкового навантаження ФОП «Міщенко Діана Сергіївна» за ЄП та ЄСВ розглянуто такі варіанти: реєстрація платником ПДВ і сплата ЄП за ставкою 3%; зниження ЄСВ до мінімального рівня – 1430

грн./міс. на застраховану особу; підвищення рівня ЄСВ до 36% (середня ставка по ФОП в національній економіці); перехід на загальну систему оподаткування. Розрахунки показали, що найвищий рівень податкового навантаження притаманний загальній системі оподаткування, використання спрощених режимів дозволяє його знизити.

12. Для визначення суб'єктів і об'єктів стимулювання детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців проаналізовано розподілення надходжень ЄП між бюджетами різних рівнів. Показано, що його найбільша частка поступає у бюджети міст обласного значення, проте вона скоротилася, другими за значеннями є обласні бюджети і бюджет міста Києва (зростання), а також сільські бюджети (скорочення). Значно, майже вдвічі, зросла питома вага територіальних громад. Найменшою є частка селищних бюджетів. З огляду на вказане основні стимули щодо детінізації діяльності ФОП необхідно застосовувати на місцевому рівні.

13. Інструментами детінізації економіки визначено: державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, встановлення оптимального податкового навантаження, прозорість адміністрування ЄСВ, узгодженість дій у цьому процесі органів Державної фіскальної служби та Пенсійного фонду України, укладання легальних трудових договорів ФОП і найманих працівників, оскільки ФОП убезпечує себе від штрафів за невиконання умов діючого законодавства, а працівники відчують себе захищеними соціально і економічно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юшко С. В. Українська практика оподаткування фізичних осіб – підприємців. *Фінанси України*. 2019. № 1. С. 50-67.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Романченко Ю. О. Спрощена система оподаткування фізичних осіб – підприємців: стан та перспективи розвитку. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 297-302.
4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
5. Коцупатрий М. М., Ковач С. І., Безверхий К. В. Системи оподаткування діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10. С. 183-194.
6. Дудін М. М. Подолання системної корупції як засадничої стратегії забезпечення підприємницької безпеки в умовах тінізації. *Форум права*. 2014. № 1. С. 156–160.
7. Дивесв-Кириленко О. Р. Тіньова економіка та її вплив на розвиток малого і середнього підприємництва в Україні. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3. С. 16-20.
8. Дудін М. М. Адміністративно-олігархічні суб'єкти підприємництва як тіньовий інструмент монополізації влади і ресурсів підприємництва, розвитку системної корупції. *Форум права*. 2014. № 2. С. 115–118.
9. Лейфура М. В. Вплив тіньової економіки на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4. С. 86-93.
10. Лейфура М. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва в умовах тінізації економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 4. С. 10-14 .

11. Лейфура М. В. Система оподаткування як фактор тінізації підприємницької діяльності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.* 2014. Вип. 7(5). С. 40-44.

12. Сіроха Д. І. Загальні засади державної реєстрації фізичних осіб-підприємців: трудовий аспект. *Актуальні проблеми права: теорія і практика.* 2010. № 17. С. 392-400.

13. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

14. Чигрина Г. Л. Докази і доказування обставин вчинення злочинів, пов'язаних із підркокою документів, що надаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2017. Вип. 46(2). С. 137-141.

15. Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів (Долаток 4). URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/ediniy-vnesok-na-zagalnoobovyazkove-zvitnist/111816.html>

16. Романченко Ю. О. Єдиний соціальний внесок з доходів фізичних осіб-підприємців: особливості нарахування та порядок сплати. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.* 2018. Вип. 193. С. 290-298.

17. Прилуцький Р. Б., Саржинська М. П. Банкрутство фізичної особи – підприємця. *Юридична наука.* 2012. № 6. С. 53-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2012_6_7

18. Сидоренко Р. В. Особливості нарахування та сплати єдиного соціального внеску у фізичних осіб-підприємців. *Науковий вісник*

Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 24(2). С. 141-143.

19. Сіроха Д. І. Особливості укладення трудового договору за участю фізичної особи-підприємця. *Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2010. № 18. С. 646-653.*

20. Узенбло А. К. Прибутковий податок з фізичних осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність у Польщі, – хороше рішення? *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 2. С. 39-42.*

21. Григораш О. В. Державна підтримка та бюджетно-податкові важелі стимулювання розвитку малого підприємництва. *Ефективна економіка. 2015. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_12_42*

22. Лопатовський В. Г., Вакулова В. О. Особливості вибору системи оподаткування фізичною особою-підприємцем. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. № 4. С. 115-118.*

23. Березовська Л. О. Оцінка спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва - фізичних осіб. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181(5). С. 116-120.*

24. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98#Text>

25. Юшко С. В. Спрощена система оподаткування для фізичних осіб - підприємців: історія й перспективи застосування. *Фінанси України. 2011. № 4. С. 38-46.*

26. Ткаченко Н. М. Суб'єкти малого підприємництва: особливості сплати єдиного податку та фіксованого податку у співставленні з податком на доходи фізичних осіб. *Фінанси, облік і аудит. 2011. Вип. 17. С. 360-366.*

27. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ССО, обліку та звітності: Закон України від 04.11.2011 № 4014-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17#Text>

28. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2020). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/ksg_ek_2010_20_20_ue.xlsx

29. Скорнякова Ю. Б. Порівняльний аналіз рівня податкового навантаження на юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 43-49.

30. Крисюк Л. М., Чебанова Т. Є., Баландіна О. Г., Бурлака Є. О. Проблемні аспекти оподаткування фізичних осіб-підприємців на прикладі готельного бізнесу. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2020. Вип. 3. С. 146-151.

31. Лопатовський В. Г., Грицаюк М. В. Особливості вибору системи оподаткування фізичною особою-підприємцем. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 4. С. 98-101.

32. Ковач С., Безверхий К. Податкова звітність платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 7. С. 33-41.

33. Безверхий К., Ткач І., Яременко М. Облік і звітність з єдиного соціального внеску: практичні засади організації фізичними особами – підприємцями. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 10. С. 17-26.

34. Ковач С. І., Безверхий К. В. Річна звітність фізичної особи-підприємця з єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду України. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 20. С. 288-301.

35. Про затвердження Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Наказ Міністерства

фінансів України від 14.04.2015 № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0460-15#Text>

36. Дарвай О. М. Оцінка податкового навантаження на фізичних осіб – підприємців, що застосовують різні системи оподаткування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 7. С. 71-76.

37. Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки: Наказ Міністерства економіки від 18.02.2009 № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0123665-09#Text>

38. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у I кварталі 2021 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=bbe40d7b-667e-46ab-8de4-c07c08bb4958>

39. Григораш О. В. Дослідження податкового стимулювання розвитку малого підприємництва у промисловості. *Технологический аудит и резервы производства*. 2016. № 1(3). С. 4-8.

40. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

41. Мойсеєнко І. П., Демчишин М. Я. Визначення напрямів податкового стимулювання розвитку підприємництва. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2017. Вип. 1. С. 258-266.

42. Чорна Ж. Л. Окремі питання правового регулювання визнання фізичної особи-підприємця банкрутом в Україні. *Університетські наукові записки*. 2012. № 3. С. 72-76.

43. Акмаєв А. В. Особливості банкрутства фізичної особи – підприємця у новій редакції Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 8. С. 21-23.

44. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text> {Закон втратив чинність на підставі Кодексу № 2597-VIII від 18.10.2018, ВВР, 2019, № 19, ст.74}

45. Загоруй Л. М. Банкрутство фізичної особи - не підприємця. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 1. С. 204-212.

46. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19?find=1&text=%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD#w1_106

47. Югаєв М. В. Актуальні питання процедури банкрутства фізичної особи – підприємця. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 4. С. 5-9.

48. Тварковський А. А. Щодо правової основи відновлення платоспроможності або визнання банкрутом фізичної особи-підприємця. *Правничий часопис Донецького університету*. 2018. № 1-2. С. 106-113.

49. Бережна І. Г. Місце виконавчого напису нотаріуса в системі нотаріальної форми захисту цивільних прав та інтересів юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. *Європейські перспективи*. 2012. № 4(2). С. 22-27.

50. Бережна І. Г. Охорона прав та інтересів фізичних осіб-підприємців нотаріусом. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 146-154.

51. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

52. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

53. Драган О. Актуальні питання представництва інтересів держави органами прокуратури при виконанні судових рішень у справах, де боржниками є фізичні особи – підприємці. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 4. С. 10–15.

54. Яременко М., Ткач І. Відповідальність за порушення порядку нарахування, обліку та сплати єдиного соціального внеску фізичними особами – підприємцями. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 7. С. 24-27.

55. Щодо застосування фінансових санкцій у разі сплати ЄСВ на неналежний рахунок: Лист Пенсійного фонду України від 06.09.2011 № 18726/03-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1872572-11#Text>

56. Статистичний збірник Міністерства фінансів «Бюджет України – 2020». URL: [https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2020_\(for_website\).pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2020_(for_website).pdf)

57. Піскунова О. В. Податкова реформа та стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер. : Економіка. 2012. Вип. 19. С. 444-448.

58. Крестьяннікова О. О., Перепетайло Ю. В. Особливості реалізації стимулюючої функції податків на прикладі оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Право і суспільство*. 2011. № 1. С. 171-176.

59. Музиченко О. В. Інструменти податкового стимулювання малого підприємництва в податкових системах постсоціалістичних країн Європейського Союзу. *Агросвіт*. 2015. № 20. С. 57-65.

60. Байрамов Е. А. Податкові важелі державного стимулювання діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 5(1). С. 10-13.

61. Буй Т. Г., Прімерова О. К. Податкове стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_9_27.

62. Святенко І. М. Спрощення оподаткування як метод податкового стимулювання малого підприємництва. *Економічний простір*. 2014. № 83. С. 113-120.

63. Варналій З., Панасюк О. Стан, проблеми та перспективи податкового стимулювання суб'єктів підприємництва в умовах дії податкового кодексу України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2013. Вип. 148. С. 11-15.

64. Жам О.Ю., Медведенко В.С. Механізми податкового регулювання діяльності фізичних-підприємців. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції* : зб. тез доп. між нар. наук.-практ. Інтернет конф., м. Херсон, 17-18 листопада 2021 р. Херсон, 2021. С. 116-118.

ДОДАТКИ

Додаток А

Детальна інформація про фізичну особу-підприємця	
Назва атрибута	Значення
Прізвище, ім'я, по батькові	МІЩЕНКО ДІАНА СЕРГІЇВНА
Місцезнаходження	Україна, 02000, місто Київ, б.Гавела Вацлава, будинок 38-Г, квартира 95
Види діяльності	62.02 Консультування з питань інформатизації (основний); 63.99 Надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у.; 63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність; 62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем
Дата державної реєстрації, дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі про включення до Єдиного державного реєстру відомостей про фізичну особу-підприємця – у разі, коли державна реєстрація фізичної особи-підприємця була проведена до набрання чинності Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”	
Дата та номер запису про проведення державної реєстрації	Дата запису: 05.02.2020 Номер запису: 20740000000041381
Місцезнаходження реєстраційної справи	Солом'янська районна в місті Києві державна адміністрація
Прізвище, ім'я, по батькові особи, яка призначена управителем майна фізичної особи-підприємця	
Дата та номер запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, підстава внесення	
Дата та номер запису щодо відміни державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, підстава внесення	
Дата відкриття виконавчого провадження щодо фізичної особи-підприємця (для незавершених виконавчих проваджень)	
Інформація для здійснення зв'язку	Телефон 1: +38 (096)-404-07-29

Додаток Б

Таблиця Б.1

Ставки ЄП для ФОП та СГД

Групи ПЄП	Платник ЄП	Основні умови перебування в групі			Ставка ЄП / єдиного соціального внеску	
		Річний обсяг доходу не вище (грн.)	Кількість працівників не більше (осіб)	Діяльність	Звичайна	Підвищена
1	2	3	4	5	6	7
Перша група	ФОП	167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2021 році - 1 002 000 грн.)	0	Виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню	ЄП: у межах до 10 % розміру прожиткового мінімуму <u>227 грн. у 2021 році</u> ЄСВ "за себе" для пенсійного стажу: 22% від мінімальної заробітної плати (<u>1320 грн. у з 01 січня 2021 році; з 01 грудня 2021 року - 1430 грн.</u>)	15 % (для ФОП у випадках, визначених п. 293.4 ПКУ
Друга група	ФОП	834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (у 2021 році - 5 004 000 грн.)	10	Господарська діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам ЄП та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства (крім надання посередницьких послуг з купівлі, продажу,	ЄП: у межах до 20 % розміру мінімальної заробітної плати (<u>1200 грн. у 2021 році</u>) ЄСВ "за себе" для пенсійного стажу: 22% від мінімальної заробітної плати (<u>1320 грн. у з 01 січня</u>	

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7
				оренди та оцінювання нерухомого майна (група 70.31 КВЕД ДК 009:2005), а також здійснення діяльності з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння)	<u>2021 році; з 01 грудня 2021 року - 1430 грн.)</u>	
Третя група	Юридичні особи та ФОП	1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (<u>у 2021 році - 7 002 000 грн.)</u>)	Без обмежень	--	ЄП: * 3 % доходу при сплаті ПДВ; * 5 % доходу у разі включення ПДВ до складу ЄП ЄСВ "за себе" для пенсійного стажу: 22% від мінімальної заробітної плати (<u>1320 грн. у з 01 січня 2021 році; з 01 грудня 2021 року - 1430 грн.)</u>)	для ФОП у випадках, визначених п. 293.4 ПКУ: 15 %; для юр.осіб , у випадках, визначених п. 293.5 ПКУ: 6 % зі сплатою ПДВ; 10 % без сплати ПДВ

Закінчення табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7
Четверта група	С/г товаровиробники - юр. особи та ФОП, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до <u>Закону України "Про фермерське господарство"</u>	Частка с/г товаровиробництва юр.особи за попередній період \geq 75 %	Без обмежень	Для ФОП за умови виконання сукупності таких вимог: 1. здійснюють виключно вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку такої власновирощеної або відгодованої продукції та її продаж; 2. провадять господарську діяльність (крім постачання) за місцем податкової адреси; 3. не використовують працю найманих осіб; 4. членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї у визначенні частини 2-ої статті 3 Сімейного кодексу України; 5. площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства становить не менше двох гектарів, але не більше 20 гектарів.	Ставки визначені пунктом 293.9 ПКУ як % до нормативної грошової оцінки 1 га з урахуванням коефіцієнта індексації станом на 1 січня поточного року залежно від категорії (типу) земель, їх розташування	

Додаток В

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
13 травня 2021 року № 261

**ТИПОВА ФОРМА,
за якою здійснюється облік доходів і витрат фізичними особами - підприємцями і фізичними особами,
які провадять незалежну професійну діяльність**

Платник податків: ФОП «Міщенко Діана Сергіївна»
(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))

(податковий номер¹ або серія (за наявності) та номер паспорта² платника)

Дата (день, місяць, рік)	Сума доходу, отриманого від здійснення господарської діяльності або незалежної професійної діяльності (грн, коп.)	Сума повернутих покущам (замовникам) коштів та /або передплати за товари (роботи, послуги) (грн, коп.)	Загальна сума отриманого доходу, яка підлягає декларуванню (грн, коп.) (гр. 2 – гр. 3)	Витрати, пов'язані з господарською діяльністю або провадженням незалежної професійної діяльності, які документально підтверджені (грн, коп.)						Сума чистого оподаткованого доходу (грн, коп.) (гр. 4, 6, 7, 8, 9, 10)
				реквізити документа, що підтверджує понесені витрати	витрати на придбання товарно-матеріальних цінностей, що реалізовані / використані у виробництві продукції, товарів (наданні робіт, послуг), або для використання під час провадження незалежної професійної діяльності	витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах/ за виконання робіт, послуг згідно з договорами цивільно-правового характеру	витрати зі сплати податків, зборів, ЄСВ, платежів, за одержання ліцензій, дозволів	інші витрати, пов'язані з одержанням доходу/ провадженням незалежної професійної діяльності	амортизаційні відрахування ³	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

¹ Зазначається реєстраційний (обліковий) номер платника податків, який присвоюється контролюючими органами, або реєстраційний номер облікової картки платника податків - фізичної особи.

² Серію (за наявності) та номер паспорта зазначають фізичні особи, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

³ У графі 10 вказується підсумкове значення колонки 11 додатка до типової форми, що заповнюється за бажанням платника

Директор Департаменту податкової політики

Лариса МАКСИМЕНКО

Продовження Додатку В

Додаток
до типової форми, за якою здійснюється
облік доходів і витрат фізичними особами -
підприємцями і фізичними особами,
які провадять незалежну професійну діяльність

**ОБЛІК
амортизаційних відрахувань основних засобів (ОЗ) та нематеріальних активів (НА)***

№ з/п	Група ОЗ/НА	Назва об'єкта ОЗ/НА	Реквізити документа, що підтверджує факт придбання/самостійного виготовлення ОЗ/НА	Реквізити документа, який підтверджує, що об'єкт ОЗ/НА став придатним для корисного використання (експлуатації)	Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта ОЗ/НА, років	Первісна вартість об'єкта ОЗ/НА, яка амортизується, грн	Річна сума амортизаційних відрахувань, грн (гр. 7 / гр. 6)	Місячна сума амортизаційних відрахувань, грн (гр. 8 / 12)	Розрахунок амортизаційних відрахувань звітного (податкового) періоду 20__ року		
									Вартість об'єкта ОЗ/НА на початок звітного (податкового) періоду	амортизаційні відрахування (гр. 9 * кількість місяців корисного використання (експлуатації) у звітному періоді)	Вартість об'єкта ОЗ/НА на кінець звітного (податкового) періоду (гр. 10 – гр. 11)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

* розраховується за бажанням платника та є необов'язковим для заповнення